

ROZDZIAŁ IV

Nawiązanie do strategicznych dokumentów rozwoju społeczno – gospodarczego Miasta Bogatynia

---

Program rewitalizacji Miasta Bogatynia jest powiązany z następującymi dokumentami określającymi warunki rozwoju Polski i Województwa Dolnośląskiego:

- 4.1. Narodowy Plan Rozwoju Polski NPR 2004 – 2006
- 4.2. Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2000-2006 i 2007 – 2013
- 4.3. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Miasta Bogatynia na lata 2000 – 2015.
- 4.4. Lokalny Plan Rozwoju miasta Bogatynia 2004 – 2007.
- 4.5. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Bogatynia.
- 4.6. Założenia do Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2007 – 2013.
- 4.7. Założenia do Narodowego Planu Rozwoju NPR 2007 – 2013.
- 4.8. Trójstronna Koncepcja Rozwoju Regionalnego „Kraina Domów Przysłupowych”
- 4.9. Współpraca Transgraniczna Miasta Bogatynia w ramach Euroregionu Nysa.
- 4.10. Związek Miast „Mały Trójkąt Bogatynia – Hradec nad Nysą – Zittau”
- 4.11. Powiązanie celów Programu Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Bogatyni z priorytetami dokumentów strategicznych określających rozwój Bogatyni, regionu Dolnego Śląska.

4.1. Narodowy Plan Rozwoju Polski NPR 2004-2006

Programy rewitalizacji znajdują swoją podbudowę w priorytecie wspierania obszarów wymagających aktywizacji i zagrożonych marginalizacją. W tej części tekst NPR odnosi się jednocześnie do wybranych regionów kraju oraz do struktur miejskich i wewnątrzmijskich.

Zarówno w NPR, jak i w projekcie Ustawy o programach rewitalizacji, znamiona kryzysu rozumiane są podobnie. NPR mówi o długotrwałym bezrobociu, niskich dochodach mieszkańców, których znaczącym źródłem często jest pomoc socjalna, niskim poziomie wykształcenia ludności oraz patologiach społecznych. Definicja obszaru kryzysowego w programach rewitalizacji wydaje się nieco szersza. Siłą rzeczy odnosi się do konkretnego obszaru oraz cech wskazujących na jego degradację. Ekonomiczne aspekty degradacji obejmują lokalną gospodarkę, w tym techniczny stan zabudowy i infrastruktury technicznej.

Zastosowanie problematyki degradacji do konkretnego, fizycznego obszaru musi przejawiać się daleko większą szczegółowością opisu źródeł i przejawów kryzysu. Nie zawsze mamy do czynienia ze wszystkimi zjawiskami negatywnymi równocześnie. Problemem dzielnic śródmiejskich w dużych miastach może być zarówno koncentracja patologii społecznej, jak i określonych grup społecznych, najczęściej ludności starszej i/lub grup ubogich czy choćby niedostosowanie struktury i funkcji do potrzeb mieszkańców lub roli przypisywanej temu obszarowi.

Priorytet NPR dotyczący rewitalizacji obszarów miejskich brzmi: **„celem priorytetu jest aktywizacja społeczna i gospodarcza obszarów zagrożonych marginalizacją oraz włączenie ich w procesy rozwojowe kraju i Europy”**. W jego ramach wyróżnia się następujące cele szczegółowe:

- aktywizacja obszarów wiejskich,
- rewitalizacja bazy ekonomicznej miast,
- rewitalizacja obszarów wielkomiejskich zagrożonych marginalizacją społeczno-gospodarczą.

Spodziewane rezultaty obejmują:

- wzrost poziomu przedsiębiorczości mierzony wzrostem liczby prywatnych małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) poza rolnictwem,
- ograniczenie zjawisk patologii społecznych na terenach wsi, w szczególności na obszarach popegeerowskich oraz restrukturyzowanych miast,
- podniesienie poziomu życia mieszkańców obszarów wiejskich i małych miast,
- wzrost atrakcyjności miast i obszarów wiejskich w zakresie lokalizacji przedsiębiorstw,
- podniesienie poziomu mobilności przestrzennej ludności.

Trudno o bardziej czytelne nawiązanie do celów i zadań programów rewitalizacji.

Rewitalizacja bazy ekonomicznej miast

Miasta są podstawowym elementem struktury ekonomicznej kraju. W latach 90. część miast średniej wielkości zostało dotkniętych upadkiem przemysłu, na którym opierał się byt mieszkańców.

W szczególnie trudnej sytuacji są miasta, które utraciły dotychczasową bazę ekonomiczną w postaci dużego zakładu przemysłowego, niekiedy zatrudniającego kilka tysięcy osób. Koncentracja tego typu zjawisk mających poważne konsekwencje dla rynku pracy i możliwości rozwojowych całych regionów występuje na terenie Polski południowo-wschodniej (województwo podkarpackie) oraz Polski wschodniej. Inną kategorią miast problemowych są niewielkie ośrodki, w przeważającej mierze położone na terenach województw wschodnich, o niedorozwiniętych funkcjach, nie zapewniające ani własnym, ani tym bardziej mieszkańcom okolicznych terenów wiejskich dostępności do podstawowej infrastruktury edukacyjnej, kulturalnej i zdrowotnej. W miastach tych brak jest odpowiednio przygotowanych instytucji otoczenia biznesu oraz infrastruktury technicznej.

Polityka regionalna państwa wspierać będzie kompleksowe działania mające na celu tworzenie i rozbudowę bazy ekonomicznej małych miast, rozbudowę i modernizację infrastruktury lokalnej, infrastruktury edukacji, ochronę zabytków kultury materialnej i dziedzictwa kulturowego. Szczególna uwaga powinna być poświęcona tym

funkcjom miast, które służą obsłudze procesów restrukturyzacyjnych i rozwojowych na wsi.

Rewitalizacja obszarów wielkomiejskich zagrożonych marginalizacją społeczno-gospodarczą

Procesy degradacji społecznej są widoczne także w wielu miastach dużych. Uzewnętrzniają się one głównie w skali „sypialnianych” i przemysłowych dzielnic, ale wpływają niekiedy skutecznie na obniżenie zainteresowania inwestorów całym miastem czy nawet przyległym regionem. Problem zdegradowanych obszarów wielkomiejskich jest już dobrze rozpoznany w Europie. W Polsce natomiast jest to nowe zjawisko. Europejska polityka regionalna wprowadziła różnorodne działania zorientowane na rewitalizację tego typu obszarów. Polityka rozwoju regionalnego będzie w pierwszej kolejności wspierać kompleksowe projekty rewitalizacji miast dużych, wpływające na polepszenie atrakcyjności inwestycyjnej, tworzenie miejsc pracy, rozwój przedsiębiorczości i ochronę środowiska oraz ochronę dziedzictwa kulturowego.

4.1.1. Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego ZPORR

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR) jest jednym z siedmiu programów operacyjnych, które służą realizacji Narodowego Planu Rozwoju/Podstaw Wsparcia Wspólnoty na lata 2004-2006 (NPR/PWW). ZPORR rozwija cele NPR, określając priorytety i kierunki polityki regionalnej państwa w pierwszym okresie członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Realizacja tej polityki w ramach ZPORR, będzie współfinansowana ze środków Funduszy Strukturalnych.

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego realizował będzie piątą oś rozwojową Narodowego Planu Rozwoju 2004- 2006 (NPR), przyjętego przez Radę Ministrów w dniu 14 stycznia 2003 r. zatytułowaną „*Wzmocnienie potencjału rozwojowego regionów i przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów*” oraz czwartą oś Podstaw Wsparcia Wspólnoty „*Poprawa warunków dla rozwoju regionalnego, w tym dla rozwoju obszarów wiejskich*”. Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego będzie zarządzany na poziomie krajowym, jednakże jego wdrażanie w dużej mierze będzie odbywać się na poziomie regionalnym.

Celem ZPORR jest tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów w taki sposób, aby sprzyjać długofalowemu rozwojowi gospodarczemu kraju, jego spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej oraz integracji z Unią Europejską.

Wzrost konkurencyjności należy rozumieć jako oddziaływanie na zmiany struktury gospodarczej i poprawę sytuacji wszystkich regionów w Polsce względem regionów europejskich, w zakresie produktywności gospodarki, wydajności pracy, tworzenia i absorpcji innowacji, wykształcenia mieszkańców, dochodów ludności oraz ilości i jakości infrastruktury technicznej, a więc tych czynników, które decydują obecnie o sile gospodarek państw i regionów.

Przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów należy rozumieć jako podjęcie działań interwencyjnych w ograniczonej liczbie i przestrzennie grupie obszarów: wiejskich, podlegających restrukturyzacji oraz degradacji społeczno-ekonomicznej, przestrzeni miejskiej, po-przemysłowej i po-wojskowej, o najmniejszych możliwościach rozwojowych oraz najtrudniejszej sytuacji społeczno-gospodarczej.

Realizacja strategicznego celu sprzyjać będzie wzrostowi gospodarczemu, przekształceniom strukturalnym regionów, wzrostowi urbanizacji, zwiększeniu mobilności przestrzennej ludności oraz zwiększeniu poziomu wiedzy i dostępu do najnowocześniejszych technologii społeczeństwa i podmiotów gospodarczych.

Osiągnięcie wyżej wymienionego celu odbywać się będzie poprzez realizację poszczególnych priorytetów i działań programu.

Działania realizowane w ramach **Priorytetu 3 *Rozwój lokalny*** będą adresowane do centrów na obszarach wiejskich, obszarów podlegających restrukturyzacji oraz zdegradowanych miast i dzielnic miast, terenów po-przemysłowych i po-wojskowych, w zgodzie z przygotowanymi dla tych obszarów planami rozwoju lokalnego i programami rewitalizacji komplementarnie do działań budujących podstawy konkurencyjności gospodarek regionalnych w Priorytecie 1 *Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów* oraz w Priorytecie 2 *Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach*. Projekty realizowane w ramach wszystkich działań i priorytetów będą wybierane na poziomie regionalnym.

Uzupełnienie Programu zawiera informacje dotyczące opisu kryteriów wyboru projektów, typu beneficjentów, wielkości i form pomocy, wskaźników monitorowania oraz wysokości współfinansowania poszczególnych projektów realizowanych w ramach poszczególnych działań, ujętych w priorytetach.

Wyposażenie i poziom usług oferowanych za pomocą infrastruktury regionalnej stanowi podstawę do oceny szans rozwojowych regionów. Polskie regiony w odróżnieniu od regionów UE oferują niski poziom zagospodarowania infrastrukturalnego oraz niedostateczną jakość usług. Wpływa to na postrzeganie ich jako miejsc mało atrakcyjnych dla lokalizacji inwestycji oraz wskazuje na niski potencjał adaptacyjny do konkurencji w warunkach jednolitego rynku europejskiego.

Zróźnicowanie przestrzenne wyposażenia infrastrukturalnego pomiędzy poszczególnymi województwami oraz w układzie miasto-wieś zdecydowało o przeznaczeniu największego odsetka środków na rozwój i modernizację infrastruktury o znaczeniu regionalnym mającej podstawowe znaczenie dla likwidacji barier infrastrukturalnych i perspektyw rozwojowych regionów.

Program rewitalizacji miasta **Bogatynia** będzie realizowany w ramach ZPORR: Priorytetu 3:Rozwój lokalny. Działanie 3.1. *Zdegradowane obszary miejskie, przemysłowe i powojenne*; Poddziałanie 3.3.1. *Rewitalizacja obszarów miejskich*.

4.1.1.1. DZIAŁANIE 3.3.1. – Rewitalizacja obszarów miejskich.

Nazwa Programu Operacyjnego	ZPORR
Nazwa Priorytetu	Rozwój lokalny
Nazwa działania	Zdegradowane obszary miejskie, przemysłowe i powojenne
Nazwa poddziałania	Rewitalizacja obszarów miejskich
Dziedzina interwencji Funduszy Strukturalnych	164, 352,353
Numer działania	3.3
Numer poddziałania	3.3.1
Czas trwania działania	2004-2006
Instytucja Zarządzająca	Departament Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego w MGPIPS

Instytucja Pośrednicząca	Urząd Wojewódzki
Beneficjenci Końcowi	1. gminy, miasta na prawach powiatu lub działające w ich imieniu jednostki organizacyjne (zgodnie z <i>Ustawą o Finansach Publicznych</i>), 2. niżej wymienione podmioty, których projekt został ujęty w Lokalnym Programie Rewitalizacji: a) podmioty wykonujące usługi publiczne na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego, w których większość udziałów lub akcji posiada miasto, b) podmioty wybrane w drodze <i>Ustawy Prawo Zamówień Publicznych</i> - zharmonizowanej z prawem Wspólnot Europejskich, dostarczające usługi użyteczności publicznej na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego pod warunkiem przestrzegania zasad pomocy publicznej określonych w przepisach szczególnych, c) organizacje pozarządowe nie działające dla zysku, stowarzyszenia, fundacje oraz kościoły i związki wyznaniowe (publiczne i <i>non-profit</i>), d) spółdzielnie mieszkaniowe, e) instytucje użyteczności publicznej: np. policja, straż pożarna, f) szkoły wyższe, g) wspólnoty mieszkaniowe ¹
Instytucja Płatnicza	Departament Instytucji Płatniczej w MF
Rodzaj pomocy	dotacje inwestycyjne
Max. udział środków EFRR (%) w kwalifikujących się kosztach publicznych na poziomie projektu	75% kwalifikujących się kosztów publicznych
Wsparcie finansowe ogółem dla działania (w EUR)	132 739 543
Wsparcie finansowe Unii Europejskiej (w EUR)	99 554 658
Wsparcie finansowe z krajowych środków publicznych (w EUR)	33 184 885
Przewidywana wielkość środków prywatnych (w EUR)	9 273 954
Udział środków Unii Europejskiej (%) w środkach publicznych na poziomie działania	75,00%
Udział krajowych środków publicznych (%) w środkach publicznych na poziomie działania	25,00%
System wyboru projektów	Konkurs projektów. Wnioski projektowe są składane do Urzędu Marszałkowskiego. Oceny merytorycznej wniosków dokonuje panel ekspertów. Rekomendacji wyboru projektów dla Zarządu Województwa dokonuje Regionalny Komitet Sterujący. Umowy z beneficjentami podpisuje Wojewoda.
Skład grup roboczych rekomendujących projekty i Komitetów Sterujących	W skład RKS, kierowanego przez członka Zarządu Województwa, wchodzi m.in. przedstawiciele: samorządów terytorialnych, partnerów społecznych, partnerów gospodarczych, innych instytucji mających podstawowe znaczenie dla rozwoju regionalnego (np. przedstawiciele środowisk akademickich), Wojewody oraz Instytucji Zarządzającej ZPORR (MGPIPS).

¹ Wyłącznie dla projektów dotyczących konserwacji i renowacji fasad budynków wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia (bez prowadzenia prac w indywidualnych mieszkaniach) - znajdujących się w rejestrze zabytków i pod warunkiem, że wiążą się one z tworzeniem stałych miejsc pracy.

CEL DZIAŁANIA

Celem działania jest zachęcanie do rozwijania nowych form aktywności gospodarczej generujących miejsca pracy poprzez oferowanie infrastruktury do prowadzenia działalności dostosowanej do potrzeb nowych przedsiębiorstw, przy równoczesnej trosce o ochronę stanu środowiska naturalnego warunkującego zrównoważony rozwój gospodarczo-społeczny.

Zasadniczym celem działania jest ożywienie gospodarcze i społeczne, a także zwiększenie potencjału turystycznego i kulturalnego, w tym nadanie obiektom i terenom zdegradowanym nowych funkcji społeczno-gospodarczych poprzez:

- rewitalizację i odnowę zdegradowanych obszarów miast i dzielnic mieszkaniowych w miastach;
- rewitalizację obiektów i terenów po-przemysłowych, przez zmianę dotychczasowych funkcji na gospodarcze, społeczne, edukacyjne, zdrowotne, rekreacyjne i turystyczne,
- rewitalizację obiektów i terenów po-wojskowych, przez zmianę z przeważającą, dotychczas funkcji zabudowy po-wojskowej na usługową, gospodarczą, społeczną, edukacyjną, zdrowotną, rekreacyjną i turystyczną.

UZASADNIENIE DZIAŁANIA

Na skutek procesów rynkowych wiele miast w Polsce utraciło dotychczasową bazę ekonomiczną w postaci ośrodków przemysłowych, bądź bazy wojskowej. W szczególnie trudnej sytuacji znalazły się miasta, których byt ekonomiczny opierał się niekiedy na funkcjonowaniu jednego zakładu przemysłowego zatrudniającego kilka tysięcy osób.

Nowym zjawiskiem w Polsce, lecz już dobrze rozpoznanym w Europie, jest degradacja obszarów wielkomiejskich. Wiąże się ona z problemami degradacji społecznej, jak również degradacji majątku trwałego o wartości kulturowej, które uzewnętrzniają się w skali „sypialnianych” oraz po-przemysłowych dzielnic. Problemy te często wpływają na obniżenie, niekiedy skutecznie, zainteresowania inwestorów całym miastem, a w skrajnych przypadkach nawet całym regionem.

Zjawisko to posiada poważne konsekwencje dla rynku pracy i możliwości rozwoju całych regionów. Wspólnymi cechami tych obszarów jest m.in.: utrzymujące się długotrwałe bezrobocie, niskie dochody, w których znaczna część stanowi pomoc socjalną, niski poziom wykształcenia ludności, patologie społeczne.

W wyniku wzrostu umiędzynarodowienia gospodarki oraz wdrożenia reguł gospodarki rynkowej w Polsce od początku lat 90-tych występuje również problem z branżami przemysłu, które wymagają restrukturyzacji. W stosunku do niektórych sektorów podjęto już głęboki proces restrukturyzacji, jednakże nadal brakuje regionalnie zorientowanych instrumentów polityki społeczno-gospodarczej oddziałujących nie tylko bezpośrednio na sektor, którego dotyczy proces restrukturyzacji, ale także na obszary, w których przedsiębiorstwa są zlokalizowane. Obszary te cechuje koncentracja bezrobocia, zwłaszcza strukturalnego i patologii społecznych. Poza tym występuje niski poziom przedsiębiorczości, brak czynników wzrostu, a ludność zamieszkująca te tereny pomimo dość dobrego poziomu wykształcenia charakteryzuje się niedostosowaniem kwalifikacji do zmieniającego się rynku pracy. Infrastruktura techniczna znajdująca się na tych terenach, aczkolwiek rozwinięta, wymaga znacznych nakładów na modernizację.

Szczególnym problemem w Polsce jest także zagospodarowanie obiektów oraz terenów zajmowanych w przeszłości przez armię byłego Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich (ZSRR). Należą do nich zarówno kompleksy obiektów w skład, których wchodzi: koszary, szpitale, magazyny, jak i pojedyncze obiekty o charakterze militarnym - lotniska, porty. Pomimo upływu czasu (armia ZSRR opuściła teren Polski w 1992r.) problem integracji tych obszarów i ich wykorzystania nadal nie jest rozwiązany. Podobnie istnieje problem z zagospodarowaniem byłych baz Wojska Polskiego, które zostały opuszczone w wyniku przeprowadzanej reformy armii.

KOMPLEMENTARNOŚĆ Z INNYMI DZIAŁANAMI I PROGRAMAMI

Działanie jest komplementarne z:

- Działaniem 1.5. ZPORR „Infrastruktura Społeczeństwa Informacyjnego”;
  - Działaniem 2.2. ZPORR „Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne
  - Działaniem 2.4. ZPORR „Reorientacja zawodowa osób zagrożonych procesami restrukturyzacyjnymi”;

- Działaniem 3.2. ZPORR „Obszary podlegające restrukturyzacji”;
- Działaniem 3.4. ZPORR „Mikroprzedsiębiorstwa”;
- Działaniem 3.5. ZPORR „Lokalna infrastruktura społeczna”.

SPO „Rozwój Zasobów Ludzkich”:

- Działaniem 1.2. „Perspektywy dla młodzieży”;
- Działaniem 1.3. „Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia”;
- Działaniem 1.5. „Promocja aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnego ryzyka”;
- Działaniem 1.6. „Integracja i reintegracja zawodowa kobiet”.

Inicjatywa Wspólnotowa EQUAL

SPO „Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw”

OPIS DZIAŁANIA

Cele wymieniane w Podstawach Wsparcia Wspólnoty oraz interwencje określone w ZPORR wykazują potrzebę stworzenia kompleksowego podejścia do kwestii trwałej peryferyzacji obszarów i marginalizacji dużych grup mieszkańców zdegradowanych społecznie i ekonomicznie miast i dzielnic miast oraz zdegradowanych obszarów po-przemysłowych i po-wojskowych poprzez działania inspirujące rozwój nowych funkcji obszarów problemowych oraz przywrócenie terenom zdegradowanym utraconych funkcji społeczno-gospodarczych.

Projekty infrastrukturalne dotyczące rewitalizacji obszarów miejskich oraz terenów po-przemysłowych i po-wojskowych będą wdrażane w powiązaniu z projektami z zakresu ożywienia gospodarczego oraz rozwiązywania problemów społecznych i ułatwienia przedsiębiorstwom warunków prowadzenia działalności gospodarczej – poprzez dostarczenie im dogodniejszych warunków, uzupełniając tym samym działania podejmowane w ramach ZPORR Priorytetu 2 – „Wzmocnienie Regionalnych Zasobów Ludzkich” oraz Sektorowego Programu Operacyjnego „Rozwój Zasobów Ludzkich” i Sektorowego Programu Operacyjnego „Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw”, a także Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL.

Wdrażanie projektów rewitalizacji miast i dzielnic miast, w ramach tego działania, wpłynie również na stworzenie potencjału dla przyszłej realizacji w Polsce Inicjatywy Wspólnotowej URBAN.

Rewaloryzacja urbanistyczna będzie polegać na wsparciu kompleksowych działań technicznych, takich jak: remonty, modernizacja infrastruktury podstawowej oraz rewaloryzacja zabudowy, poprawa funkcjonalności ruchu kołowego i ruchu pieszego, zwiększenie funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznych, w tym renowacja obiektów o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym znajdujących się na terenach rewitalizowanych.

Projekty obejmować będą także działania na rzecz walki z patologiami społecznymi. Ich koncentracja na obszarach problemowych pozwoli na przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego pewnych grup, które w wyniku trudnej sytuacji na rynku pracy znalazły się na marginesie życia społecznego.

W ramach Działania 3.3. realizowane będą dwa poddziałania:

3.3.1. – Rewitalizacja obszarów miejskich;

3.3.2. – Rewitalizacja obszarów przemysłowych i powojkowych.

PODDZIAŁANIE 3.3.1. Rewitalizacja obszarów miejskich

W ramach tego poddziałania wspierane będą projekty, które będą wynikały ze zintegrowanych² programów rewitalizacji społeczno-gospodarczej, przestrzennej i funkcjonalnej zdegradowanych: dzielnic mieszkaniowych, zespołów mieszkaniowych w miastach, (szczególnie na obszarach zagrożonych lub dotkniętych zjawiskami patologii społecznej) w celu:

- tworzenia w zdegradowanych dzielnicach warunków lokalowych i infrastrukturalnych dla rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, działalności kulturalnej i edukacyjnej, w tym mających za zadanie podniesienie

---

² Pojęcie zintegrowane programy oznacza takie Lokalne Programy Rewitalizacji w ramach, których:

- przewidziano do realizacji różne działania społeczno-gospodarcze z zakresu aktywizacji terenu rewitalizowanego (tzw. mikroprogramy) i/lub,
- występują projekty różnych kategorii beneficjentów końcowych przewidziane w Uzupełnieniu ZPORR dla Poddziałania 3.3.1.

kwalfikacji mieszkańców ww. terenów zagrożonych wykluczeniem społecznym. Priorytetowo będą traktowane projekty mające znaczenie dla rozwoju gospodarczego,

- porządkowania „starej tkanki” urbanistycznej poprzez odpowiednie zagospodarowywanie pustych przestrzeni w harmonii z otoczeniem,
- renowacji zabudowy budynków w tym obiektów infrastruktury społecznej,
- renowacji budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym znajdujących się na rewitalizowanym terenie oraz ich adaptacja na cele: gospodarcze, społeczne i kulturalne,
- poprawy funkcjonalności struktury ruchu kołowego, ruchu pieszego i estetyki przestrzeni publicznych ,
- przebudowy i/lub remontów publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, rekreacyjnych, kulturalnych i sportowych połączonych z działalnością gospodarczą,
- tworzenia stref bezpieczeństwa i zapobiegania przestępczości w zagrożonych patologiami społecznymi obszarach miast.

Ważny element tego poddziałania stanowi pobudzenie aktywności środowisk lokalnych i stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego oraz przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego w zagrożonych patologiami społecznymi obszarach miast poprzez szybszy wzrost gospodarczy i wzrost zatrudnienia.

Dlatego też gminy, które będą chciały uzyskać wsparcie w ramach tego poddziałania na terenie, których znajdują się obszary miast wymagające rewitalizacji, muszą przygotować kilkuletnie Lokalne Programy Rewitalizacji³.

Obszary miejskie poddawane rewitalizacji muszą zostać wyznaczone w Lokalnym Programie Rewitalizacji. Ich granice zostaną wyznaczone na podstawie krytycznej analizy wyników badań i analiz (w tym wniosków różnych podmiotów współuczestniczących w procesie rewitalizacji) przeprowadzonych dla potrzeb

---

³ Przykładowa procedura przygotowania Lokalnych Programów Rewitalizacji Obszarów Miejskich, oraz przykładowa struktura znajduje się w załączniku Uzupelnienia ZPORR.

przygotowania Lokalnego Programu Rewitalizacji. Dokonując tego wyboru należy wziąć pod uwagę:

- poziom bezrobocia;
- poziom ubóstwa oraz trudne warunki mieszkaniowe;
- poziom przestępczości;
- poziom wykształcenia mieszkańców;
- poziom przedsiębiorczości mieszkańców;
- poziom degradacji technicznej infrastruktury i budynków;
- poziom zanieczyszczenia środowiska naturalnego.

Poza tym Lokalne Programy Rewitalizacji powinny zawierać opis niezbędnych działań potrzebnych dla rozwoju gospodarczego rewitalizowanych terenów, proponowane sposoby rozwiązywania problemów społecznych, a także kilkuletnie plany finansowe gminy dotyczące rewitalizacji obszarów miejskich. Programy te muszą być zgodne ze strategią rozwoju województwa i powinny być przekazane razem z wnioskiem aplikacyjnym EFRR - po uprzednim zatwierdzeniu uchwałą Rady Miasta - Urzędowi Marszałkowskiemu.

Inwestycje wdrażane w ramach Poddziałania 3.3.1. muszą wynikać z Lokalnych Programów Rewitalizacji i są to poniższe projekty:

- porządkowanie „starej tkanki” urbanistycznej poprzez odpowiednie zagospodarowywanie pustych przestrzeni w harmonii z otoczeniem,
- izolacja, remont i/lub przebudowa elewacji, fasad i dachów budynków oraz pomieszczeń przeznaczonych na cele: gospodarcze, szkoleniowe lub kulturalne - za wyjątkiem przeprowadzania prac budowlano-montażowych w indywidualnych mieszkaniach - w ramach działania wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu, w tym:
  - remont, przebudowa instalacji w budynkach: grzewczych, elektrycznych, gazowych i wodno-kanalizacyjnych;
  - zagospodarowaniem przyległego terenu (budowa, remont, przebudowa małej architektury, ogrodzeń).

- renowacja budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym znajdujących się na rewitalizowanym terenie w tym ich adaptacja na cele: gospodarcze, społeczne, edukacyjne, turystyczne lub kulturalne, przyczyniająca się do tworzenia stałych miejsc pracy. Priorytetowo będą traktowane budynki posiadające potencjał dla rozwoju turystyki. Renowacja będzie się składała z działań wspierających:
  - prace konserwatorskie,
  - odnowienie zabudowań (za wyjątkiem indywidualnych mieszkań).
- prace konserwatorskie, odnowienie fasad i dachów budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym znajdujących się w rejestrze zabytków wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu przyczyniająca się do tworzenia stałych miejsc pracy,
- wyburzanie budynków pod cele: usługowe, kulturowe, edukacyjne, gospodarcze, turystyczne lub rekreacyjne,
- remont i/lub przebudowa infrastruktury publicznej związanej z rozwojem funkcji turystycznych, rekreacyjnych, kulturalnych,
- tworzenia stref bezpieczeństwa i zapobiegania przestępczości w zagrożonych patologiami społecznymi obszarach miast, w tym:
  - budowa i/lub remont oświetlenia;
  - zakup i instalacja systemów monitoringu przyczyniających się do realizacji działania.
- adaptacja, przebudowa i/lub remonty budynków i kubatury użyteczności publicznej wraz z przyległym otoczeniem na cele edukacyjno-społeczne znajdujących się na terenie rewitalizowanym w tym m.in.: przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły średnie i ponadgimnazjalne, szkoły wyższe, szkolne stołówki, domy dziecka, ośrodki walki z patologiami społecznymi (np. walki z narkomanią, alkoholizmem), poradnie psychologiczne, świetlice dla dzieci i młodzieży, domy kultury, Warsztaty Terapii Zajęciowej oraz obiekty służące pomocą społeczną (np. dla samotnych matek z dziećmi, zapobiegania przestępczości, punkty służące pomocą i przekwalifikowywaniem byłych więźniów) – priorytetowo będą traktowane budynki, które głównie przyczynią

- się do rozwoju działalności gospodarczej i zatrudnienia (za wyjątkiem prac remontowo-instalacyjnych w indywidualnych mieszkaniach), w tym:
- izolacja, remont, przebudowa fasad i dachów budynków;
  - remont, przebudowa, adaptacja pomieszczeń
  - budowa, remont, przebudowa instalacji w budynkach: grzewczych, wodno-kanalizacyjnych, gazowych, elektrycznych;
  - zagospodarowanie przyległego terenu (np. budowa, remont, przebudowa ogrodzeń i małej architektury).
- przebudowa, wymiana i/lub remont infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, elektrycznej, grzewczej i gazowej w rewitalizowanych obiektach publicznych, usługowych,
  - regeneracja, rehabilitacja i zabudowywanie pustych przestrzeni publicznych, w tym:
    - remont i/lub przebudowa: placów, rynków, parkingów, placów zabaw dla dzieci, publicznych toalet miejskich, małej architektury (np. tarasy widokowe, fontanny, ławki, kosze na śmieci), miejsc rekreacji, terenów zielonych (zieleni wysoka, niska i trawniki) oraz prace restauracyjne na terenie istniejących parków.
  - remonty i/lub przebudowa infrastruktury technicznej, szczególnie w zakresie ochrony środowiska na terenie zdegradowanych dzielnic miast, w tym:
    - budowa, remonty i/lub przebudowa sieci kanalizacyjnych i innych urządzeń do oczyszczania, gromadzenia, odprowadzania i przesyłania ścieków,
    - budowa, remonty i/lub przebudowa kanalizacji deszczowej,
    - wymiana elementów konstrukcyjnych zawierających azbest w budynkach publicznych (poza celami mieszkaniowymi) w przypadku, gdy nie wymaga to przebudowy całego obiektu i po spełnieniu wymagań przekazania powstałych odpadów zawierających azbest podmiotom, które uzyskały zezwolenie właściwego organu na prowadzenie działalności w zakresie gospodarki takimi odpadami,
    - budowa, remonty i/lub przebudowa sieci wodociągowych, ujęć wody i urządzeń służących do gromadzenia i uzdatniania wody oraz urządzeń regulujących ciśnienie wody.

- poprawa funkcjonalności ruchu kołowego, ruchu pieszego i estetyki przestrzeni publicznych rewitalizowanego terenu, w tym:
  - remonty, przebudowa i/lub modernizacja dróg lokalnych (gminnych lub powiatowych) i ulic prowadzących do dzielnic mieszkalnych oraz komunalnych dróg osiedlowych (m.in.: wzmocnienie podbudowy jezdni, polepszenie stanu nośności, wymiana i poszerzenie nawierzchni) oraz małych obiektów inżynierskich,
  - budowa, remonty i/lub przebudowa chodników i przejść dla pieszych, jak również wszelkie inne prace infrastrukturalne i/lub zakup wyposażenia pozwalający zwiększyć bezpieczeństwo pieszych, rowerzystów lub zwierząt, (np. budowa, przebudowa i/lub remont ścieżek rowerowych),
- remont i/lub przebudowa obiektów pełniących funkcje zaplecza turystycznego, kulturalnego,
- remont, przebudowa i/lub przystosowanie budynków i kubatury dla potrzeb tworzenia inkubatorów przedsiębiorczości,
- remont, przebudowa i/lub przystosowanie budynków i infrastruktury na cele turystyczne i kulturalne (włącznie z odnowieniem i konserwacją obiektów dziedzictwa kulturowego) prowadząca do zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy.

KOSZTY KWALIFIKOWANE W RAMACH PODDZIAŁANIA 3.3.1.

Beneficjenci końcowi mogą ubiegać się o środki z EFRR jeżeli zostaną spełnione następujące kryteria:

- wnioskowane projekty wynikają z zatwierdzonych uchwałą Rady Miasta Lokalnych Programów Rewitalizacji (wnioskowane projekty są tam wymienione - stanowią ich integralny element - oraz została uzasadniona ich realizacja);
- wnioskowane projekty przyczyniają się do realizacji celów działania, np.: przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu zamieszkującej tam ludności, tworzą nowe, stałe miejsca pracy.

W ramach Poddziałania 3.3.1. do wydatków kwalifikowanych mogą zostać zaliczone koszty kwalifikowane zgodne z zasadami wymienionymi w Rozporządzeniu Komisji Europejskiej 448/2004 z 10 marca 2004r. W szczególności mogą to być następujące koszty - tylko w przypadku przyjęcia projektu do realizacji :

1. Przygotowanie Lokalnych Programów Rewitalizacji (przeprowadzenie prac studialnych, ekspertyz, badań) – podmiotem uprawnionym do otrzymania zwrotu poniesionego kosztu przygotowania dokumentu jest samorząd miasta,
2. Prac przygotowawczych:
  - przygotowanie dokumentacji technicznej: koncepcja budowlana, projekt budowany, projekt wykonawczy,
  - przygotowanie studium wykonalności, raportu oddziaływania na środowisko,
  - przygotowanie dokumentacji przetargowej,
  - zakup niezabudowanego terenu nierozzerwalnie związanego z realizacją projektu (nie więcej niż 10 % całkowitego kosztu kwalifikowalnego projektu),
  - projekt budowlany i architektoniczny
  - badania i prace projektowe poprzedzające rewitalizację obszarów miejskich związane z urbanistyką, krajobrazem, i budownictwem oraz roboty pomiarowe,
  - zakup nieruchomości jeśli istnieje bezpośrednie powiązanie między zakupem i celami realizacji poddziałania 3.3.1. ZPORR – zgodnie z zasadami Rozporządzenia KE 448/2004/WE z dnia 10 marca 2004r.,
  - przygotowanie dokumentacji przetargowej,
    - koszt przygotowania projektu, w tym publikacji ogłoszeń przetargowych.
3. Prace inwestycyjne i związane z procesem inwestycyjnym:
  - przygotowanie terenu pod budowę,
  - prace ziemne,
  - prace budowlano-montażowe,
  - prace budowlane,
  - prace rozbiórkowe,
  - prace remontowe,

- prace modernizacyjne,
- prace konserwacyjne,
- prace wykończeniowe,
- prace ziemne,
- przebudowa infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją,
- prace wykończeniowe w tym umocnienia,
- zakup wyposażenia nierozzerwalnie związanego z funkcjonowaniem inwestycji,
- nadzór inżynierski i konserwatorski,
- koszty informacji i promocji projektu integralnie związane z realizacją działania.

Do kosztów **niekwalifikowanych** należy:

- budowa budynków mieszkaniowych;
- budowa budynków,
- adaptacja, przebudowa, remont budynków, powierzchni i mieszkań na cele mieszkaniowe,
- remont, przebudowa, adaptacja budynków administracji publicznej w celach wyłącznie administracyjnych, (za wyjątkiem funkcji szkoleniowych, przekwalifikowywania, poradnictwa zawodowego osób bezrobotnych, zapobiegania przestępczości - przyczyniających się do realizacji celów działania i dla jednostek, które uczestniczą w realizacji programu);
- zakup obiektów wykorzystywanych jako miejsce świadczenia usług przez administrację publiczną (za wyjątkiem funkcji szkoleniowych, przekwalifikowywania, poradnictwa zawodowego osób bezrobotnych - przyczyniających się do realizacji celów działania i dla jednostek, które uczestniczą w realizacji programu) – zgodnie z zasadą nr 6 zawartą w Rozporządzeniu KE 448/2004/WE z dnia 10 marca 2004r.;
- uzbrojenie terenu pod budowę budynków mieszkaniowych;
- remont, przebudowa indywidualnych mieszkań (prace budowlano-montażowe),
- rozbiórka budynków pod budowę budynków mieszkalnych,
- zakup nieruchomości dla celów mieszkaniowych

- zakup nieruchomości w przypadku, jeśli w ciągu ostatnich 10 lat była finansowana z krajowych lub wspólnotowych grantów, które powodowałyby podwójne współfinansowanie jego zakupu ze środków EFRR - zgodnie z zasadą nr 6 zawartą w Rozporządzeniu KE 448/2004/WE z dnia 10 marca 2004r.
- finansowanie projektów, nie ujętych w Lokalnym Programie Rewitalizacji (nie znajdują się w granicach obszaru podlegającego rewitalizacji), nie przyczyniających się do realizacji celów działania.

RODZAJE BENEFICJENTÓW W RAMACH PODDZIAŁANIA 3.3.1

1. gminy, miasta na prawach powiatu lub działające w ich imieniu jednostki organizacyjne (zgodnie z *Ustawą o Finansach Publicznych*),
2. niżej wymienione podmioty, których projekt został ujęty w Lokalnym Programie Rewitalizacji:
  - a) podmioty wykonujące usługi publiczne na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego, w których większość udziałów lub akcji posiada miasto,
  - b) podmioty wybrane w drodze *Ustawy Prawo Zamówień Publicznych* – zharmonizowanej z prawem Wspólnot Europejskich, dostarczające usługi użyteczności publicznej na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego pod warunkiem przestrzegania zasad pomocy publicznej określonych w przepisach szczególnych,
  - c) organizacje pozarządowe nie działające dla zysku, stowarzyszenia, fundacje oraz kościoły i związki wyznaniowe (publiczne i *non-profit*),
  - d) spółdzielnie mieszkaniowe,
  - e) instytucje użyteczności publicznej: np. policja, straż pożarna,
  - f) szkoły wyższe,
  - g) wspólnoty mieszkaniowe⁴.

---

⁴ Wyłącznie dla projektów dotyczących konserwacji i renowacji fasad budynków wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia (bez prowadzenia prac w indywidualnych mieszkaniach) - znajdujących się w rejestrze zabytków i pod warunkiem, że wiążą się one z tworzeniem stałych miejsc pracy.

POZIOM DOFINANSOWANIA PROJEKTÓW Poddziałania 3.3.1.

Dofinansowanie z EFRR:

- 75% kwalifikujących się wydatków publicznych

Dofinansowanie z krajowych środków publicznych:

- z budżetu państwa – Minister Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej (10%) oraz np. Minister Kultury (zgodnie z zasadami ustalonymi przez danego dysponenta części budżetowej)
- z budżetu jednostek samorządu terytorialnego

W ramach projektów związanych z turystyką pomoc publiczna będzie przyznawana na następujących warunkach:

- na projekty infrastrukturalne zgodnie z pułapami zawartymi w mapie pomocy regionalnej:
  - 30% EDN - dla podregionów 22 (Warszawa) i 42 (Poznań);
  - 40% EDN - dla podregionów 4 (Wrocław), 17 (Kraków) i 30 (Gdynia- Gdańsk- Sopot);
  - 50% EDN - dla pozostałych podregionów.

Beneficjenci, którzy spełniają kryteria małego lub średniego przedsiębiorcy mogą otrzymać dodatkową pomoc, której poziom nie może przekroczyć 15 punktów procentowych brutto.

- na projekty promocyjne udzielana jest pomoc de minimis do momentu, w którym, łącznie z inną pomocą uzyskaną przez przedsiębiorcę, nie przekroczy kwoty 100 tys. euro w okresie 3 kolejnych lat.

KRYTERIA WYBORU PROJEKTÓW Poddziałania 3.3.1.

KRYTERIA FORMALNE

- Kompletność wniosku,
- Kompletność załączników,
- Wnioskodawca uprawniony jest do składania wniosku,

- Zgodność z celami działania określonymi w Uzupelnieniu ZPORR, zgodność rodzaju projektu z listą przewidzianą w Uzupelnieniu ZPORR dla danego działania,
- Zgodność z kryterium geograficznym – na obszarach podlegających rewitalizacji,
- Właściwy okres realizacji projektu zgodnie z zasadą n+2 (uzasadnienie w razie jego przekroczenia),
- Zgodność udziału % dofinansowania z EFRR z maksymalnym limitem przewidzianym w Uzupelnieniu ZPORR,
- Zgodność udziału % dofinansowania z budżetu państwa z maksymalnym limitem przewidzianym w Uzupelnieniu ZPORR,
- Kwalifikowalność wydatków,
- Źródła finansowania projektu,
- Zgodność z aktualnym Lokalnym Programem Rewitalizacji.

KRYTERIA MERYTORYCZNO-TECHNICZNE

Nr	Kryteria	Waga	Maksymalny wynik
I	Trwałość projektu i wykonalność instytucjonalna (gwarantuje stabilność finansową projektu oraz trwałość struktury instytucjonalnej)	2	8
II	Wpływ projektu na poprawę warunków ekonomicznych i atrakcyjności inwestycyjnej obszaru na którym będzie realizowany projekt oraz tworzenie miejsc pracy.	4	16
III	Poprawność wskaźników	1	4
IV	Wykonalność techniczna	1	4
V	Polityki horyzontalne	1	4
VI	Kompleksowe projekty oddziałujące zarówno na sferę gospodarczą, jak i społeczną.	2	8
VII	Komplementarność z działaniami realizowanymi ze środków EFS dla osób chcących podnieść kwalifikacje lub zagrożonych utratą zatrudnienia w ramach ZPORR oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym wspieranych w ramach SPO "Rozwój Zasobów Ludzkich", a także działań w ramach Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL na terenach objętych rewitalizacją.	2	8
Maksymalna liczba punktów			52

Projekty dotyczące inkubatorów przedsiębiorczości

Nr	Kryteria	Waga	Maksymalny wynik
I	Komplementarność z innymi projektami, zwłaszcza preferowane będą projekty komplementarne z projektami finansowanymi w ramach ZPORR, innych programów finansowanych ze środków UE oraz z innych źródeł	1	4
II	Trwałość projektu i wykonalność instytucjonalna (gwarantuje stabilność finansową projektu oraz trwałość struktury instytucjonalnej)	2	8
III	Znaczący wpływ ekonomiczny projektu na rozwój lokalny	4	16
IV	Poprawność wskaźników	1	4
V	Wykonalność techniczna	1	4
VI	Polityki horyzontalne	1	4
	Maksymalna liczba punktów		40

4.2. Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2000-2006 i 2007 – 2013

W dniu 15 grudnia 2000 roku Sejmik Województwa Dolnośląskiego przyjął „Strategię Rozwoju”. Która przygotowana została przez Wydział Polityki Regionalnej i Współpracy Interregionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego. Podkreślając bardzo dobre warunki rozwoju województwa można stwierdzić, iż walory położenia, bogactwa naturalne, doświadczenia historii i postawy mieszkańców pozwalają z optymizmem patrzeć na przyszłość Dolnego Śląska. Za główną misję regionu uznany został fakt, że „Dolny Śląsk to region, który łączy Polskę z Europą”. W południowo – zachodniej części regionu „Kraina Domów Przystupowych” jest niezwykle ważnym miejscem dla Dolnego Śląska i całej Polski. Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa dolnośląskiego podstawowymi kierunkami działań samorządów powinno być:

- Integracja dolnośląska – budowanie tożsamości regionalnej, wspieranie regionalnych produktów, sieci kooperacji, turystyka wewnątrzregionalna oraz wspieranie porozumień gmin i powiatów
- Renesans cywilizacyjny – edukacja, poprawa estetyki regionu, harmonia krajobrazu, uporządkowanie cywilizacyjne

- Społeczeństwo obywatelskie – samorządy powinny być rzecznikiem i liderem mieszkańców, wspierać organizacje pozarządowe i aktywność mieszkańców, a także studia nad regionem oraz zjednywać środki przekazu
- Innowacyjna gospodarka – gospodarka oparta na wiedzy będzie wyszukiwać wyspecjalizowanych luk dla towarów i usług, oferować nowe sposoby spędzania wolnego czasu, kształtować popyt oraz zwiększać atrakcyjność inwestycyjną;
- Otwarcie na świat – integracja komunikacyjna i poprawa infrastruktury komunikacyjnej, pozyskiwanie istniejących zasobów Unii Europejskiej, promocja regionu

4.3. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Miasta Bogatynia na lata 2000 – 2015

Cele zawarte w programie rewitalizacji obszaru miejskiego Bogatynia są zgodne ze strategią rozwoju Miasta i Gminy Bogatynia.

W strategii najważniejszymi celami są:

- szybkie zmiany gospodarcze;
- procesy przekształceniowe w dominującym w otoczeniu sektora paliwowo - energetycznego,
- rozwój nowych technologii;
- spadek zatrudnienia w przemyśle;
- restrukturyzację sektora paliwowo - energetycznego.

W strategii zawarto także zasady polityki regionalnej, takie jak:

- obniżona konkurencyjność polskiej gospodarki;
- szansa skorzystania z instrumentów przedakcesyjnych UE;
- możliwość skorzystania od roku 2004 lub 2005 z funduszy strukturalnych UE;
- zasada subsydiarności (decentralizacji);

- koncentracja regionalnego kapitału na rozwój gospodarczo-społeczny;
- zasada montażu finansowego (łączenia środków);
- programy restrukturyzacyjne;
- zasada spójności społeczno-gospodarczej;
- zasada zrównoważonego rozwoju.

Strategia pozwoli na:

- uzyskanie szerokiego poparcia ze strony wszystkich mieszkańców dla realizacji strategii rozwoju miasta i gminy Bogatynia;
- elastyczność polegającą na szybkiej korekcie bieżących zadań w oparciu o zebrane doświadczenia;
- osiągnięcie pełnego zintegrowania wszystkich planów działania;
- ciągle monitorowanie i ewaluację planów strategicznych w cyklu rocznym.

W opracowanej strategii zawarto politykę zrównoważonego rozwoju regionalnego UE, w następujących aspektach:

- ochrona walorów środowiska naturalnego;
- zachowanie możliwości odtwarzania się zasobów naturalnych;
- racjonalne użytkowanie zasobów nieodnawialnych;
- zachowanie różnorodności biologicznej;
- przeciwdziałanie izolacji regionów peryferyjnych;
- zachowanie niekonwencjonalnych walorów wsi;
- stworzenie równych szans rozwoju dla wszystkich mieszkańców;
- zapewnienie obywatelom bezpieczeństwa ekologicznego.

4.4. Lokalny Plan Rozwoju miasta Bogatynia 2004 - 2007

Cele szczegółowe znajdujące się w programie rewitalizacji Bogatyni są zgodne z Lokalnym Programem Rozwoju dla Gminy Bogatynia na lata 2004 – 2007. Nadrzędne cele kształtowania kierunków polityki zagospodarowania przestrzennego

gminy stanowią rozwinięcie długookresowych celów społeczno – gospodarczych oraz mają zapewnić możliwość ich realizacji zgodnie z zasadami zrównoważonego, kompleksowego rozwoju. Według „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bogatynia”, będącego załącznikiem do Uchwały Nr XXXII/255/2001 Rady Miasta i Gminy Bogatynia z dnia 30 stycznia 2001 roku, główne wytyczne gospodarowania przestrzenią gminy powinny:

- tworzyć warunki dla wzrostu efektywności jej formowania i wykorzystywania,
- sprzyjać zaspokajaniu potrzeb społecznych,
- umożliwić ochronę wartości przyrodniczych i kulturowych.

Wytyczne kierunkowe w zakresie zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia uwzględniają następujące funkcje:

- przemysł,
- usługi materialne i niematerialne,
- rolnictwo,
- budownictwo mieszkaniowe,
- infrastrukturę społeczną,
- infrastrukturę techniczną,
- ochronę środowiska naturalnego.

Zadania zawarte w planie rewitalizacji miasta Bogatynia są zgodne z realizacją zadania inwestycyjnych, zawartych w Planie Rozwoju Lokalnego oraz są w pełni zgodne ze stawianymi w „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bogatynia” wytycznymi i wytyczonymi kierunkami zagospodarowania przestrzennego. Przyjęte zrównoważone rozwiązania dla gminy Bogatynia powinny dać w dłuższym horyzoncie czasu dużo większe – niż w wypadku tradycyjnie opracowywanych i wdrażanych Strategii – efekty społeczne oraz ekonomiczne, gdyż nie niszczą struktur, a także zasobów przyrodniczych i kulturowych. Zasoby te są podstawą nie tylko wielu rodzajów działalności gospodarczej, lecz także podstawą zachowania fizycznego i psychicznego zdrowia człowieka, głównego twórcy rozwoju i jednocześnie odbiorcy jego efektów. Celom strategicznym podporządkowane są cele operacyjne. Cele operacyjne prowadzą do osiągnięcia stanu syntetycznie ujętego

w brzmieniu celów strategicznych. Są etapami na drodze do ich osiągnięcia lub ich elementami składowymi.

4.5. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Miasta Bogatynia

Cele strategiczne zawarte w programie rewitalizacji obszaru miejskiego miasta Bogatynia są zgodne z Planem Zagospodarowania Przestrzennego z dnia 5 sierpnia 2002 roku. Plan wskazuje obszar do objęcia ścisłą ochroną wartości zabytkowych, obejmujący zespoły „wiejskiej zabudowy kultury łżyckiej” i zespoły „zabudowy o charakterze miejskim” w centralnej części miasta Bogatynia. Szczególnymi obszarami objętymi ochroną kulturową i krajobrazową są zespoły wiejskiej zabudowy kultury łżyckiej w Markocicach, Działoszynie i Wyszkowie oraz zespoły zabudowy pensjonatowo – willowej w Opolnie Zdroju. Ochronie podlegają także:

- zespoły zieleni przyulicznej i skwerów, założenia parkowe, aleje
- ciąg przyrodniczy rzeki Miedzianki w jej pierwotnym naturalnym przebiegu wraz z kamiennym obmurowaniem jej brzegów oraz systemem mostów i kładek,
- ciągi przyrodnicze innych cieków i strumieni,
- układ drogowy.

Zgodnie z Planem Zagospodarowania przestrzennego charakterystyczne elementy ukształtowania istniejącej zabudowy i jej detalu architektonicznego muszą mieć zapewnioną ochronę oraz przywrócić utraconych i zdegradowanych elementów w ramach prowadzonej odbudowy, rozbudowy i przebudowy. Istniejąca szata roślinna występująca w Bogatyni także podlega ochronie a w szczególności:

- zespołów lasów ochronnych i zadrzewień
- kulturowych układów i zespołów zadrzewień (aleje, szpalery, układy swobodnie komponowane związane z rzeką Miedzianką i zespołami stawów),
- zadrzewień i zakrzewień śródpolnych,
- zieleni związanej z ekosystemami cieków i zbiorników
- założeń parkowych i ogrodowych, w tym zabytkowych,

- zespołów zieleni towarzyszącej zabudowie, ciągom komunikacyjnym oraz zlokalizowanych na terenach przemysłowych.

4.6. Założenia do Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2007-2013

Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego na lata 2001-2006 i jej założenia przygotowane na lata 2007-2013 określa zasady prowadzenia polityki regionalnej państwa, cele kierunkowe tej polityki oraz instrumenty finansowania poszczególnych zadań z tym związanych zarówno na poziomie regionu jak i całego kraju. Ważnym elementem tej polityki jest wzrost konkurencyjności polskich regionów poprzez wsparcie obszarów wymagających aktywizacji i zagrożonych marginalizacją. Służą temu programy operacyjne rozwoju regionalnego opracowane dla poszczególnych województw w tym również dla województwa Małopolskiego. W programach tych bardzo ważne miejsce zajmują programy rewitalizacji miast szczególnie tych, które ze względu na swój potencjał cywilizacyjny mogą podnieść swój potencjał kultury i turystyki, a w konsekwencji wpłynąć na podniesienie konkurencyjności całego regionu. Takim miastem jest Bogatynia, który dzięki realizacji programu rewitalizacji może, w horyzoncie czasowym do roku 2013 stać się ośrodkiem wiodącym na terenie małopolski i ważnym ośrodkiem promującym polskie dziedzictwo kulturowe.

1. ZASADY I CELE KIERUNKOWE

Polityka regionalna państwa wspiera w pierwszym rzędzie te kierunki rozwoju, które są istotne z punktu widzenia długofalowego rozwoju całego kraju. Jednocześnie wspiera politykę rozwoju prowadzoną przez samorzady województw - o ile jest ona istotna z punktu widzenia całego państwa lub stanowią priorytetowy kierunek rozwoju dla danego województwa, zapewniający rozwiązanie kluczowych problemów rozwojowych i poprawiający jego konkurencyjność gospodarczą. W tym celu opiera się na analizie wojewódzkich strategii rozwoju regionalnego.

Polityka regionalna państwa jest, więc istotną płaszczyzną współpracy administracji rządowej i samorządów terytorialnych, w szczególności samorządów województw.

Powinna również stwarzać warunki do szerszej współpracy między polskimi regionami. Oznacza to wprowadzenie regionalnej specyfiki do działań sektorowych, zwłaszcza na poziomie elastycznego formułowania działań programowych i ściślejszego współdziałania między programami sektorowymi i bezpośrednio z nimi związanymi regionalnymi programami operacyjnymi. Jednocześnie oznacza to konieczność wprowadzenia odpowiednich instytucji i procedur koordynujących programowanie i zarządzanie takimi programami, w tym również szeroko stosowane procedury wzajemnego informowania między różnymi szczeblami władz publicznych o podejmowanych działaniach w regionach.

Polityka regionalna państwa nie powinna być zdominowana przez europejską politykę regionalną, tj. specyficzne dla niej priorytety rozwojowe i procedury organizacyjne. Dla trafnego określania krajowych uwarunkowań i interesów rozwojowych oraz efektywnego realizowania polityki regionalnej państwa istotne znaczenie ma wyodrębnienie autonomicznych wobec środków strukturalnych UE środków finansowych skierowanych na krajową politykę regionalną, a także zbudowanie krajowych instrumentów i procedur rozwoju regionalnego.

1.1. Zasady prowadzenia polityki regionalnej państwa:

Zasada subsydiarności rozwoju regionalnego

Oznacza ona, że polityka regionalna państwa ma charakter uzupełniający i pomocniczy wobec działań podejmowanych przez samorzady województw. Działania polityki regionalnej państwa powinny, więc wspierać i kooperować z polityką regionalną województw samorządowych, a nie zastępować lub dublować te polityki. Oznacza to w rezultacie wprowadzenie bardziej zdecydowanych działań w zakresie decentralizacji systemu finansów publicznych, wprowadzenia sprawniejszych instytucji i procedur koordynujących politykę rządu i polityki regionalne samorządów województw, a także przekazywanie podmiotom samorządowym do realizacji niektórych programów sektorowych i horyzontalnych rządu lub „obudowywanie” takich programów ściśle z nimi zintegrowanymi programami regionalnymi.

Zasada wspierania rozwoju endogenicznego województw

Działania polityki regionalnej państwa powinny w pierwszej kolejności zmierzać do pobudzenia potencjału endogenicznego województw. Oznacza to konieczność budowania w pierwszym rzędzie siły konkurencyjnej opierającej się na wewnętrznych czynnikach wzrostu, przełamania strukturalnych problemów gospodarczych i społecznych województw, pobudzania aktywności społecznej i sprawności działania administracji publicznej w województwach. Polityka regionalna państwa powinna, więc opierać się na wewnętrznych czynnikach rozwoju, a nie jedynie na zewnętrznej redystrybucji dochodu, utrwalającej zachowania typu „wyuczona bezradność” (strategia rent seeking).

Zasada rozwoju wszystkich polskich województw

Z punktu widzenia rozwoju regionalnego kraju istotne znaczenie ma wzmocnienie systemu terytorialnego o silnych wewnętrznych powiązaniach kooperacyjnych, zmierzającego do większej spójności przestrzennej, gospodarczej i społecznej. Rozwój regionalny kraju w tym ujęciu to rozwój wszystkich województw, bez względu na ich poziom konkurencyjności gospodarczej, problemy rozwojowe i specyfikę przestrzenną. Oznacza to, że żaden z regionów nie może być wykluczony z procesów rozwoju. Ponadto, optymalne wykorzystanie zasobów wewnętrznych wszystkich województw może być ważne nie tylko dla konkurencyjności poszczególnych obszarów, ale również dla konkurencyjności kraju w wymiarze międzynarodowym. Celem rozwoju powinna być integracja wewnętrzna polskich regionów, a także korzystniejsze włączenie polskiej przestrzeni społeczno-gospodarczej w układ przestrzeni europejskiej. Jednocześnie konsekwencją przyjęcia omawianej zasady jest eliminowanie sytuacji sprzyjającej nadmiernej rywalizacji między poszczególnymi regionami (np. w odniesieniu do działań zachęcających inwestorów zewnętrznych). Premiowane powinny być także takie rozwiązania instytucjonalne, które sprzyjają kooperacji i wymianie doświadczeń między regionami, a także solidarności

międzyregionalnej w rozwiązywaniu problemów regionalnych ważnych z punktu widzenia rozwoju całego kraju.

Zasada inicjowania długofalowego rozwoju regionalnego.

Celem polityki regionalnej państwa jest zainicjowanie trwałych procesów rozwojowych w regionach. Oznacza to przyjęcie jako zasady długofalowego planowania strategii rozwoju regionalnego i oparcia polityk publicznych na takich właśnie strategiach. Ponadto, działania zmierzające do rozwoju regionalnego powinny opierać się na wieloletnich planach inwestycyjnych i programach operacyjnych. Dodatkowo, rozwój długofalowy regionów powinien bazować na wykorzystaniu wewnętrznych zasobów województw, ocenie szans i barier rozwojowych tych województw oraz zaangażowaniu regionalnych elit politycznych, społecznych i gospodarczych. Powinien także wprowadzać instytucje prawne i procedury działania, które będą przeciwdziałać doraźnemu traktowaniu instrumentów polityki regionalnej, z uwagi na partykularne interesy grupowe, partyjne lub krótkotrwałe interesy wyborcze.

Zasada koordynacji instrumentów polityki regionalnej i innych publicznych polityk rozwojowych.

Dla efektywnego i harmonijnego rozwoju kraju w dłuższej perspektywie, a zwłaszcza w okresie integrowania naszego kraju ze strukturami i politykami Unii Europejskiej konieczne jest działanie wielopłaszczyznowe, międzysektorowe, nakierowane na głębokie zmiany strukturalne konsekwentnie realizowane na przestrzeni wielu lat. Podstawowym warunkiem skuteczności polityki regionalnej państwa jest zapewnienie koordynacji działań zmierzających do rozwoju regionalnego między różnymi podmiotami władz publicznych. Kluczowe znaczenie ma zwłaszcza odpowiednie skoordynowanie działań rządu i samorządów województw. Jednocześnie polityka regionalna państwa wymaga ścisłego powiązania działań sektorowych

i horyzontalnych rządu z polityką regionalną państwa. Duże znaczenie ma również powiązanie działań na rzecz rozwoju regionalnego między poszczególnymi szczeblami samorządów terytorialnych, koordynacja działań między różnymi województwami,

a także między podmiotami administracyjnymi, instytucjami otoczenia biznesowego, organizacjami pozarządowymi oraz przedsiębiorstwami prywatnymi. Koordynacji wymagają również instrumenty europejskiej i krajowej polityki rozwoju regionalnego. Należałoby również wprowadzić procedury zwiększające możliwości wykorzystania współpracy międzynarodowej kraju oraz województw do realizowania celów polityki regionalnej.

Zasada koncentracji przestrzennej rozwoju regionalnego.

Polityka regionalna państwa powinna zmierzać do maksymalizacji efektów synergicznych między działaniami rozwojowymi podejmowanymi przez różne podmioty władz publicznych w województwach. Powinna koncentrować środki publiczne i koordynować różne polityki publiczne na priorytetowych problemach rozwoju regionalnego. Istotnym czynnikiem tej koncentracji jest zapewnienie właściwej koordynacji polityk publicznych różnego szczebla, zapewnienie zgodności strategii rozwoju regionalnego i planów zagospodarowania przestrzennego, jak również wprowadzenia procedur lepszego planowania zagospodarowania przestrzennego między różnymi szczeblami władz publicznych.

Zasada zapewnienia efektywności i najwyższej jakości polityki regionalnej.

Polityka regionalna państwa powinna kierować się zasadą dążenia do maksymalizacji skuteczności działania i racjonalnego wykorzystania środków publicznych. Oznacza to stałe dążenie do zwiększania zdolności absorpcyjnych województw, poprawiania oraz upraszczania procedur i struktur administracji publicznej, zwiększania profesjonalizmu i kompetencji urzędników. Realizacja tej zasady prowadzi także do poprawienia standardów antykorupcyjnych i przejrzystości administracji publicznej, skutecznego wprowadzenia standardów służby cywilnej do administracji samorządowej, racjonalizowania wydatków, struktur i zatrudnienia w administracji terytorialnej. Ważnym czynnikiem zapewniającym jakość działań polityki regionalnej państwa jest odpowiednie podejście do planowania rozwoju regionalnego. Oznacza to najbardziej optymalny wybór kierunków polityki regionalnej w odniesieniu do

specyficznych uwarunkowań w danym województwie, przynoszący maksymalnie korzystny efekt rozwojowy dla danego regionu.

1.2. Cele kierunkowe polityki regionalnej państwa

Zasadniczym celem polityki regionalnej państwa w latach 2007-2013 powinno być dążenie do poprawienia konkurencyjności gospodarczej wszystkich województw poprzez zainicjowanie rozwoju regionalnego lepiej wykorzystującego regionalne potencjały endogeniczne, przy zachowaniu różnorodności, racjonalnym gospodarowaniu zasobami i dążeniu do zapewnienia większej spójności Polski. Jak się wydaje, tak zdefiniowany zasadniczy cel modyfikuje w niezbędnym zakresie generalny kierunek polityki rozwoju regionalnego ujęty zarówno w dotychczas obowiązującej Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego (2000), jak również w nieco szerszej perspektywie, w obecnym Narodowym Planie Rozwoju (2003). W świetle tych dokumentów polityka regionalna państwa w NSRR koncentrować się powinna na tworzeniu warunków wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałaniu marginalizacji niektórych obszarów w taki sposób, aby sprzyjać długofalowemu rozwojowi gospodarczemu kraju, jego spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej oraz integracji z UE.

Zgodnie z Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju celem polityki regionalnej w ujęciu międzynarodowym powinno być kształtowanie polskiego bieguna Europy Środkowej, koncentrującego aktywność społeczno - gospodarczą konkurencyjną w skali gospodarki europejskiej, położonego w wieloboku pomiędzy Gdańskiem, Bydgoszczą, Poznaniem, Wrocławiem, Krakowem, Łodzią i Warszawą. Głównym centrum jego polaryzacji europejskiej powinna stać się w połowie XXI wieku wielka konurbacja Warszawsko – Łódzka. Centralne jej położenie oraz dogodne powiązania infrastrukturalne sprzyjałyby przy tym dyfuzji aktywności i postępu na obszar całego kraju, a usytuowanie na skrzyżowaniu ważnych międzynarodowych szlaków komunikacyjnych w relacjach wschód-zachód i północ-południe, byłoby ważnym czynnikiem zapobiegania wciąż możliwej marginalizacji Polski w strukturze integrującej się Europy.

Zgodnie z Załoženiami do Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013 oraz Długofalową strategią rozwoju regionalnego 18 cele polityki regionalnej państwa mogą być sformułowane w trzech zasadniczych kierunkach:

- 1) rozwój konkurencyjności gospodarczej polskich regionów,
- 2) wspieranie elastycznego różnicowania zamierzeń (celów) i wykorzystywanie potencjału endogenicznego regionów,
- 3) wyrównywanie szans rozwojowych województw.

Przyjęcie tego typu celów rozwojowych jest zgodne z zasadą rozwoju wszystkich polskich województw. W praktyce oznacza dążenie jednocześnie do poprawienia konkurencyjności gospodarczej polskich regionów i całego kraju, jak również wyrównywania szans rozwojowych tych obszarów, które bez pomocy państwa skazane są na marginalizację lub długotrwałe problemy rozwojowe. Jednocześnie w myśl zasady subsydiarności rozwoju regionalnego oraz zasady wspierania rozwoju endogenicznego województw – polityka regionalna państwa jest ukierunkowana na elastyczne różnicowanie celów i wykorzystanie potencjału wewnętrznego poszczególnych obszarów.

1. Rozwój konkurencyjności gospodarczej polskich regionów

Podstawowym kierunkiem działań polityki regionalnej państwa powinno być wspieranie priorytetów związanych z rozwojem gospodarki opartej na wiedzy. Wiąże się to m.in. ze zwiększeniem nakładów na badania i rozwój oraz innowacyjność gospodarki, rozwojem zasobów ludzkich potrzebnych dla nowoczesnej gospodarki, rozwojem infrastruktury niezbędnej dla rozwoju nowoczesnej gospodarki. Ważnym elementem omawianego kierunku działań powinno być wspieranie rozwoju regionalnego potencjału instytucji finansowych, doradczych i otoczenia biznesowego, niezbędnego dla rozwoju konkurencyjnej gospodarki. Polityka regionalna państwa powinna również wspierać powstawanie gron przemysłowych oraz wspierać rozwój najbardziej rozwiniętych centrów zaawansowanych technologii. Powinna również wspierać budowę sieci upowszechniania rozwoju i dyfuzji rozwiązań innowacyjnych – organizacyjnych i technologicznych.

Celem polityki regionalnej państwa powinien być rozwój regionalnej przedsiębiorczości oraz ukierunkowanych regionalnie inwestycji produkcyjnych i usługowych. Oznacza to przede wszystkim a) wsparcie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, b) wsparcie dla realizowania inwestycji zagranicznych zwiększających poziom rozwoju gospodarczego zgodnie z wojewódzką strategią rozwoju, a także rozwój regionalnych sieci kooperacyjnych i przepływu nowoczesnych technologii do polskich przedsiębiorstw.

2. Wspieranie podejmowania zróżnicowanych przedsięwzięć rozwojowych przy lepszym wykorzystaniu potencjału endogenicznego regionów

Kolejnym kierunkiem działania regionalnej polityki państwa powinno być związane z lepszym identyfikowaniem regionalnych szans i barier rozwojowych oraz inicjowaniem większej specjalizacji regionalnej w zakresie trajektorii rozwoju. Różnorodność celów polityki regionalnej wzbogaca strukturę społeczno-gospodarczą kraju i podwyższa jego pozycję międzynarodową. Wyrazem różnorodności może być specjalizacja poszczególnych regionów, prowadząca do ukształtowania na poszczególnych obszarach różnych profili społecznych i gospodarczych, cechujących się wysokim poziomem konkurencyjności.

Istotnym celem omawianego kierunku działań polityki regionalnej państwa powinno być wspieranie rozwoju polskich metropolii i obszarów metropolitalnych. Oznacza to pokonywanie najważniejszych barier infrastrukturalnych tych metropolii, wspieranie rozwoju ich zaplecza naukowo-badawczego, rozwój zasobów ludzkich i wspieranie rozwoju sieci kooperacyjnej z innymi centrami metropolitalnymi w kraju i za granicą.

Zgodnie z Konsepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju¹⁹ potencjalne bieguny rozwoju społeczno - gospodarczego o znaczeniu europejskim (tzw. europolii) kształtują się w Warszawie, Trójmieście, Poznaniu i Krakowie. Do ośrodków, które mogą potencjalnie w dłuższym okresie czasu osiągnąć tę szansę w układzie konkurencji europejskiej można zaliczyć także: Szczecin, Wrocław, Łódź, Katowice, Lublin, Białystok, Rzeszów, a także bipolarną aglomerację Bydgoszcz – Toruń.

Kolejnym priorytetem polityki regionalnej państwa powinno być ukierunkowane regionalnie rozwiązywanie wybranych problemów województw. Wśród grup regionów wymienić należy m.in. a) wspieranie wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, w szczególności b) obszarów dominacji byłych PGR-ów, c) peryferyjnych obszarów przygranicznych, d) regionów koncentracji przemysłu wydobywania węgla kamiennego, e) obszarów koncentracji przemysłu stocznioowego, f) obszarów koncentracji niektórych branż przemysłu przetwórczego i lekkiego, g) obszarów i miast zdominowanych przez wielkie zakłady powiązane z sektorem obronnym.

Działania państwa w zakresie wymienionych grup województw wymagają rozwinięcia w osobnych programach regionalnych, przygotowanych we współpracy z administracją samorządu województwa (i w nawiązaniu do rządowych strategii sektorowych). Wspomniane programy powinny być współfinansowane z budżetu państwa i zarządzane przez samorządy województw. Programy kierowane do tych województw (lub grup województw) powinny obejmować kompleksowe instrumenty działania związane z pobudzaniem regionalnej przedsiębiorczości, rozwojem zasobów ludzkich, budową infrastruktury służącej konkurencyjności regionów oraz instytucji zajmujących się rozwojem regionalnym.

3. Wyrównywanie szans rozwojowych województw

Wyrównywanie szans rozwojowych niektórych regionów jest związane szeregiem czynników, przede wszystkim przeświadczeniem, że bez dodatkowego wsparcia ze strony państwa niektóre regiony nie są w stanie przeciwdziałać marginalizacji. Ponadto, narastanie nadmiernych dysproporcji rozwojowych między regionami jest w dłuższej perspektywie niekorzystne zarówno dla rozwoju gospodarczego, jak również społecznego całego kraju. Wyrównywanie szans rozwojowych jest także związane z koniecznością niwelowania trudności wywołanych przez integrację ze wspólnym rynkiem, a w przeszłości – wprowadzeniem euro.

Polityka regionalna państwa powinna w związku z tym wspierać rozwój infrastruktury niezbędnej w procesie wyrównywania szans rozwojowych. Przede wszystkim priorytetem jest rozwój infrastruktury komunikacyjnej, zwłaszcza zorientowanej na powiązanie ośrodków metropolitalnych z ich otoczeniem regionalnym. Ponadto, powinna

być wspierana infrastruktura oraz instytucje rozwijające usługi turystyczne, a także budowa infrastruktury ekologicznej służącej tworzeniu warunków dla rozwoju turystyki i przeciwdziałającej zagrożeniom wynikającym z degradacji środowiska naturalnego lub zagrożeniom powodziowym. Ważnym elementem rozwoju powinna być również rozbudowa infrastruktury edukacyjnej i akademickiej.

Innym ważnym kierunkiem wsparcia powinno być wspieranie rozwoju sieci osadniczej i miejskiej, w tym tworzenie warunków dla rozwoju silnych ośrodków miejskich i metropolitalnych w województwach słabiej rozwijających się gospodarczo. Istotnym kierunkiem działań w tym względzie powinno być wspieranie rozwoju mieszkalnictwa. Kolejnym priorytetem byłoby przeciwdziałanie degradacji społecznej i ekonomicznej miast lub dzielnic niektórych miast, a także wspieranie rekultywacji i zagospodarowania zdegradowanych obszarów poprzemysłowych i opuszczonych terenów powojсковych.

Kolejnym ważnym priorytetem działań powinno być wspieranie rozwoju zasobów ludzkich, w tym zwłaszcza promowanie szkolnictwa zawodowego, zorientowanego głównie na zwiększenie zatrudnienia i rozwój regionalnej i lokalnej przedsiębiorczości.

Celem działań polityki państwa powinno być wsparcie rozwoju instytucjonalnego w województwach, w tym zwłaszcza rozwój zintegrowanego planowania regionalnego, rozwoju potencjału administracyjnego i rozwoju siatki instytucji kooperujących w zakresie rozwoju regionalnego w poszczególnych województwach. Duże znaczenie może mieć również tworzenie międzyregionalnych sieci transferu doświadczeń i umiejętności z regionów o wyższej sprawności instytucjonalnej do tych wykazujących problemy absorpcyjne, szczególnie w zakresie korzystania ze środków Unii Europejskiej i środków krajowej polityki rozwoju regionalnego.

Istotnym celem jawi się rozwój kontaktów (współpracy) międzynarodowych, w szczególności uwzględniając podstawowe kierunki wynikające z najbliższego sąsiedztwa: członkostwo w Unii Europejskiej, wzmocnienie współpracy dwustronnej („wymiar wschodni”) z państwami sąsiedzkimi takimi jak Rosja (Obwód Kaliningradzki), Białoruś, Ukraina oraz nadanie nowej jakości w zinstytucjonalizowanej współpracy na północy (Obszar Morza Bałtyckiego) i na południu w ramach Grupy Wyszehradzkiej.

2. WDRAŻANIE STRATEGII ROZWOJU REGIONALNEGO

2.1. Podstawowe instrumenty polityki regionalnej państwa

2.1.1. Kontrakty wojewódzkie

Procedura kontraktów wojewódzkich powinna być podstawowym instrumentem realizowania polityki regionalnej państwa w regionach. W warunkach członkostwa Polski w UE umożliwi ona wykorzystanie zgodne z prawem unijnym - pomocy publicznej w celu restrukturyzacji i modernizacji gospodarczej w regionach problemowych. Wymaga to ewolucyjnego przebudowania dotychczasowej formuły kontraktów. Przede wszystkim należałoby zagwarantować mechanizmy finansowania inwestycji rzeczywiście istotnych dla wojewódzkiej i rządowej polityki regionalnej. Powinny to być programy wieloletnie, a nie kształtowane w doraźnej perspektywie budżetowej. Ponadto, powinny być negocjowane w układzie regionalnym, tj. między marszałkiem województwa a wojewodą. Muszą być umowami na tyle elastycznymi, aby możliwe było ich łatwe dostosowywanie do zmieniających się uwarunkowań organizacyjnych, ale jedynie w długofalowo ustalonych ramach priorytetów merytorycznych i finansowych. System kontraktów powinien być znacznie prościej organizowany od strony biurokratycznej, przy zachowaniu odpowiedniego nadzoru i monitoringu ze strony zarówno administracji urzędu marszałkowskiego, jak również urzędu wojewódzkiego.

Należałoby również zapewnić bardziej efektywny system informowania o działaniach resortowych w województwie. Tutaj ważnym pośrednikiem może być wojewoda, który powinien zbierać takie informacje, przekazywać je samorządom, a także w niektórych dziedzinach – uzgadniać wspólne działania między stroną rządową a zarządem województwa. Warunkiem skuteczności procedury kontraktów wojewódzkich jest dokonanie gruntownej przebudowy systemu finansów publicznych, w taki sposób, aby zarówno rząd, jak również samorządy województw dysponowały odpowiednimi środkami inwestycyjnymi. Alternatywnym sposobem zwiększenia środków kontraktowych pozostających w dyspozycji strony samorządowej byłoby zwiększenie pomocy z budżetu państwa dla samorządów województw na realizowanie własnych inwestycji rozwojowych. Ponadto, w ramach kontraktów należałoby w szerszym stopniu wykorzystać formułę partnerstwa publiczno-prywatnego oraz rozszerzyć możliwości inwestycji podmiotów prywatnych w poszczególnych działaniach.

Polski system rozwoju regionalnego jest nadmiernie ukierunkowany na absorpcję funduszy europejskich i podporządkowany unijnym procedurom i priorytetom rozwojowym.²³ Słabość krajowej polityki regionalnej może mieć również wpływ na trudności w identyfikacji krajowych i wojewódzkich priorytetów rozwojowych, co w rezultacie może faktycznie uniemożliwić ich efektywne realizowanie. Dlatego też podniesienie realnego znaczenia procedury krajowej polityki rozwoju regionalnego, tj. kontraktów wojewódzkich po roku 2006 ma fundamentalne znaczenie systemowe dla właściwego programowania rozwoju regionalnego. Jednak warunkiem urzeczywistnienia tego celu jest wprowadzenie większej możliwości realizowania regionalnych programów operacyjnych finansowanych wyłącznie ze środków krajowych.

2.1.2. Działania regionalne programów sektorowych i horyzontalnych rządu

Instrumentem polityki regionalnej rządu powinny zostać również niektóre programy sektorowe i horyzontalne rządu. Mogą one zostać „zregionalizowane”, czyli przygotowane we współpracy z samorządami województw i obejmujące działania dostosowane do specyficznych uwarunkowań regionalnych. Ponadto, omawiane programy (lub niektóre ich działania) powinny zostać przekazane do zarządzania administracji samorządu województw. Przy odpowiedniej konstrukcji organizacyjnej, a zwłaszcza kontroli ze strony administracji rządowej – daje to możliwości efektywniejszego zarządzania tymi programami. Szczegółowe zasady finansowania i zarządzania takimi programami powinny zostać ustalone między stroną rządową i samorządową, w oparciu o ogólne zasady i procedury współpracy ustalone w projektowanej ustawie o polityce regionalnej państwa i rozwoju regionów.

Alternatywnym sposobem powiązania niektórych polityk sektorowych i horyzontalnych rządu z działaniami podejmowanymi w regionach byłoby „obudowanie” tych programów specjalnymi regionalnymi programami operacyjnymi. Programowanie i zarządzanie tymi programami powinno leżeć w gestii samorządów województw, co implikuje konieczność wzmocnienia administracji samorządowej tego szczebla. Możliwe jest także przekazanie zarządzania ww. programami do agencji rozwoju regionalnego ściśle powiązanych organizacyjnie i finansowo z samorządami województw. Sensownym rozwiązaniem byłoby również włączenie omawianych programów do negocjacji prowadzonych w ramach kontraktów wojewódzkich lub przynajmniej przedstawienie w dokumentacji kontraktowej informacji o realizacji tych programów.

2.1.3. Programy operacyjne rozwoju regionalnego

Ważnym instrumentem polityki regionalnej państwa w latach 2007-2013 będzie 16 programów operacyjnych rozwoju regionalnego. Wiąże się to m.in. z faktem prawdopodobnego zaangażowania środków budżetu państwa w dofinansowanie inwestycji realizowanych w ramach tych programów, a także poważnymi funkcjami monitorującymi, kontrolnymi i koordynacyjnymi nad tymi programami pozostającymi w gestii administracji rządowej. W systemie zdecentralizowanym w ramach szesnastu programów operacyjnych funkcje instytucji zarządzającej powinny pełnić samorzady województw. Oznacza to przekazanie samorządom kompetencji w zakresie realizacji finansowej programów, monitoringu i oceny tych programów, obowiązku regularnych spotkań tych samorządów z urzędnikami Komisji Europejskiej w celu monitorowania pomocy itp. Należy także dążyć do przekazania samorządom województw kompetencji w zakresie zarządzania niektórymi komponentami programów sektorowych, np. w zakresie rozwoju obszarów wiejskich.

Samorzady województw powinny mieć kluczową rolę w zakresie planowania i wyboru poszczególnych projektów, zgodnie z wojewódzkimi strategiami rozwoju regionalnego. Powinny organizować partnerstwo na poziomie regionalnym i lokalnym, co oznacza kierowanie pracami komitetu monitorującego. Samorzady województw powinny również bezpośrednio z resortu finansów otrzymywać fundusze unijne przeznaczone na dofinansowywanie projektów, mieć prawo do podpisywania umów z beneficjentami i uruchamiać transze przelewów finansowych dla projektodawców. Wymagać to będzie poważnych zmian legislacyjnych w zakresie systemu finansów publicznych. Wdrażanie projektów w danym województwie powinno odbywać się za pośrednictwem wyspecjalizowanej agencji rozwoju regionalnego, podporządkowanej i nadzorowanej przez samorząd województwa. W ten sposób można rozgraniczyć etap programowania (obsługiwany przez pracowników urzędu marszałkowskiego) od wdrażania regionalnego programu operacyjnego. Taki sposób organizacji wprowadzałby jednolity nadzór i polityczną odpowiedzialność zarządu województwa za obie sfery zarządzania. Jednocześnie należy połączyć struktury i zadania komitetów funkcjonujących w województwie, tj. monitorującego oraz sterującego programem regionalnym – w jeden komitet działający pod przewodnictwem marszałka. Rola wojewody w unijnych

programach regionalnych powinna zostać gruntownie ograniczona wyłącznie do ogólnych funkcji kontrolnych i udziału w pracach komitetu monitorującego. Wojewoda może natomiast pełnić istotne funkcje pośredniczące przy zarządzaniu sektorowymi programami operacyjnymi.

Otwartą sprawą pozostaje powołanie siedemnastego – rządowego programu regionalnego finansowanego m.in. z funduszy europejskich. Uzasadnieniem dla jego powołania jest wykorzystanie środków strukturalnych UE dla prowadzenia rządowej polityki regionalnej w poszczególnych województwach. Realizacja takiego programu pozwoliłaby na większą koordynację działań rozwojowych ważnych z punktu widzenia rządu na terenie więcej niż jednego województwa. Umożliwiłaby również lepszą koordynację niektórych działań sektorowych realizowanych w województwach, w tym prowadzonych w ramach sektorowych programów operacyjnych współfinansowanych ze środków UE. Jednocześnie problemem jest organizacja zarządzania takim programem, tak by nie prowadzić do konfliktów i sporów kompetencyjnych w obrębie polityki regionalnej. Podstawowym instrumentem realizowania polityki regionalnej państwa i współpracy rządu oraz samorządów województw w tym względzie powinny zostać kontrakty wojewódzkie oraz zregionalizowane działania podejmowane w ramach lub uzupełniające sektorowe i horyzontalne programy rządu.

Natomiast odrębną kwestią o niebagatelnym znaczeniu jest odpowiednia koordynacja programów sektorowych realizowanych z funduszy UE w poszczególnych województwach. Niektóre działania realizowane w ramach tych programów będą miały z pewnością charakterystykę regionalną lub powinny uwzględniać specyfikę niektórych regionów. Otwartą kwestią pozostaje, więc sposób koordynacji takich działań na poziomie województw, a także ewentualny zakres włączenia samorządów województw w proces programowania lub zarządzania tymi działaniami.

2.2. Instrumenty polityki regionalnej państwa

Zgodnie z Załoženiami Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013²⁶ Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego na lata 2007-2013 będzie głównie realizowana przy wykorzystaniu następujących instrumentów:

- A.** Publicznych środków krajowych tj. środków budżetu państwa oraz państwowych funduszy celowych, środków budżetów jednostek samorządu terytorialnego oraz

środków innych jednostek sektora finansów publicznych. Na przykład projekty realizowane w ramach programów z udziałem funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności będą mogły być współfinansowane ze środków budżetu państwa będących w dyspozycji poszczególnych ministrów, środków funduszy celowych, środków j.s.t. oraz rezerw celowych ujętych w budżecie państwa. Ustawa budżetowa na 2004 r. zawiera m.in. środki na: a) finansowe wspieranie nowych inwestycji, b) promocję eksportu, c) rozwój przedsiębiorczości.

B. Publicznych środków Unii Europejskiej tj. w szczególności środków funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności. Z wstępnych szacunków wynika, iż w okresie obowiązywania nowej perspektywy finansowej (2007- 2013) Polska mogłaby otrzymać środki w wysokości ponad 50 mld euro. Wśród najważniejszych unijnych instrumentów rozwoju regionalnego należy wymienić a) zintegrowane programy regionalne, b) program współpracy transgranicznej INTERREG, c) nowy instrument współpracy sąsiedzkiej New Neighbourhood Instrument, d) program Regionalnych Strategii Innowacyjnych (Regional Innovation Strategy) i Regionalnych Inicjatyw Społeczeństwa Informacyjnego (Regional Information Society Initiative), e) programy z zakresu rozwoju obszarów wiejskich, f) program rozwoju obszarów miejskich URBAN.

C. Wkładu własnego beneficjentów pomocy obejmujący również kredyty i pożyczki, także poręczone lub gwarantowane przez uprawnione podmioty (np. reprezentujące Skarb Państwa). Dodatkowo do realizacji Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego mogą zostać wykorzystane następujące instrumenty finansowe:

Regionalne Strategie Innowacji

Zgodnie z założeniami polityki naukowej, naukowo-technicznej i innowacyjnej państwa powstające w Polsce Regionalne Strategie Innowacji (RSI), są finansowane z funduszy UE i środków budżetowych Ministra Nauki. RSI określają kierunki polityki innowacyjnej i sposoby optymalizacji regionalnej struktury wspomagającej innowacyjność. Mają na celu wspomaganie władz lokalnych i regionalnych we wdrożeniu efektywnego systemu wspierania innowacyjności w regionie, budowanie partnerstwa i współpracy pomiędzy jednostkami naukowymi

i przemysłem oraz wzmocnienie i wykorzystanie potencjału regionalnego sektora akademickiego i naukowo-badawczego dla rozwoju przedsiębiorczości i wzmocnienia konkurencyjności. Narodowa Strategia Innowacji będzie wynikiem integracji Regionalnych Strategii Innowacji. Jej celem jest m.in. zapewnienie koordynacji działań na rzecz wzrostu innowacyjności pomiędzy administracją rządową i samorządową.

Prefinansowanie wydatków związanych z realizacją projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej

Prefinansowanie polega na możliwości przejściowego finansowania zadań z pożyczki z budżetu państwa. Mechanizm ten jest konieczny z uwagi na fakt, iż dofinansowanie z pomocy strukturalnej Unii Europejskiej przekazywane jest jako refundacja, a więc po dokonaniu wydatku przez realizatora projektu i po zweryfikowaniu dokumentu potwierdzającego jego dokonanie. Prefinansowanie ze środków budżetowych nie obejmuje jednostek nienależących do sektora finansów publicznych: Spółek Skarbu Państwa lub spółek komunalnych realizujących projekty. Jednostki samorządu terytorialnego mogą udzielić pożyczki utworzonym przez siebie spółkom. W przypadku projektodawców, których nie obejmuje prefinansowanie oferowane z budżetu państwa istnieje możliwość prefinansowania wydatków oferowanych przez sektor prywatny, przede wszystkim do kredytów banków komercyjnych.

Poręczenia i gwarancje Skarbu Państwa

Poręczenia lub gwarancje mogą być udzielane pod warunkiem przeznaczenia objętych nimi kredytów lub emisji obligacji na finansowanie przedsięwzięć inwestycyjnych zapewniających rozwój lub utrzymanie infrastruktury, rozwój eksportu dóbr i usług, ochronę środowiska, tworzenie nowych miejsc pracy, wdrażanie nowych rozwiązań technicznych lub technologicznych oraz restrukturyzację przedsiębiorstw. Skarb Państwa udziela również poręczeń lub gwarancji spłaty kredytów oraz zobowiązań wynikających z emisji obligacji przeznaczonych na:

- finansowanie zakupu materiałów lub wyrobów gotowych na wykonanie dóbr inwestycyjnych przeznaczonych na eksport o wartości kontraktowej powyżej 10 mln euro,
- utworzenie przez banki linii kredytowych na sfinansowanie przedsięwzięć inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego, małych i średnich przedsiębiorstw oraz współfinansowanie programów lub projektów w ramach programów pomocowych UE.

Udzielanie poręczeń i gwarancji Skarbu Państwa leży w gestii ministra właściwego ds. finansów publicznych, jeśli wartość poręczenia lub gwarancji mieści się w przedziale od 5 mln euro do 30 mln euro. Jeżeli kwota ta przekracza równowartość 30 mln euro, wówczas decyzję o przyznaniu poręczenia lub gwarancji podejmuje Rada Ministrów po wcześniejszym zaopiniowaniu wniosku przez ministra właściwego ds. gospodarki. Wnioski o wartości niższej niż 5 mln euro rozpatrywane są przez Bank Gospodarstwa Krajowego (zobacz Fundusz Poręczeń Unijnych).

Fundusz Poręczeń Unijnych

Celem działającego w Banku Gospodarstwa Krajowego Funduszu Poręczeń Unijnych jest udzielanie gwarancji lub poręczeń na kredyty udzielane przez banki na realizowanie przedsięwzięć współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej. Gwarancje lub poręczenia ze środków Funduszu mogą być udzielone, jeśli kwota jednostkowej gwarancji lub poręczenia nie przekracza 5 mln euro. Bank Gospodarstwa Krajowego może również w imieniu Funduszu gwarantować lub poręczać bankom ich portfel kredytowy. Kwota jednostkowej gwarancji lub poręczenia, w ramach portfela kredytowego, nie może przekroczyć 100 tys. euro. Warunkiem udzielenia gwarancji lub poręczenia jest ustanowienie odpowiedniego zabezpieczenia wymaganego przez Bank Gospodarstwa Krajowego oraz wniesienie opłaty prowizyjnej.

Fundusz Rozwoju Inwestycji Komunalnych

Ustawa o Funduszu Rozwoju Inwestycji Komunalnych³² określa zasady wspierania rozwoju regionalnego poprzez udzielanie preferencyjnych kredytów

na przygotowanie przez gminy oraz ich związki projektów inwestycji komunalnych przewidzianych do współfinansowania z funduszy Unii Europejskiej. Wysokość udzielanych kredytów przewidziana jest do poziomu 80 % zaplanowanych kosztów netto przygotowania projektu inwestycyjnego, nie więcej niż 500 000 zł w odniesieniu do poszczególnego projektu.

Fundusze poręczeniowe i pożyczkowe dla małych i średnich przedsiębiorstw

Rozbudowa systemu funduszy ma na celu zwiększenie dostępności do zewnętrznych źródeł finansowania, wzrost aktywności inwestycyjnej oraz wzrost aktywności do podejmowania działalności gospodarczej. Rozbudowa systemu funduszy odbywa się zgodnie z rządowym programem „Kapitał dla przedsiębiorczych”.

Krajowy Fundusz Kapitałowy

Krajowy Fundusz Kapitałowy ma na celu udzielanie wsparcia finansowego funduszom kapitałowym, inwestującym w małe i średnie przedsiębiorstwa. Założycielem funduszu jest Bank Gospodarstwa Krajowego. Wsparcie finansowe będzie udzielane funduszom kapitałowym głównie w formie obejmowania i nabywania udziałów lub akcji, nabywania certyfikatów inwestycyjnych i jednostek uczestnictwa, nabywania obligacji, a także udzielania bezzwrotnych darowizn na sfinansowanie części kosztów przygotowania inwestycji i monitoringu portfela inwestycyjnego funduszu.

Finansowe wspieranie inwestycji wieloletnich o dużym znaczeniu dla gospodarki

Projekt ustawy o finansowym wspieraniu inwestycji o dużym znaczeniu dla gospodarki zawiera indywidualne kryteria i procedury adresowane do największych inwestorów, zarówno polskich jak i zagranicznych, zamierzających podjąć projekty inwestycyjne o kosztach kwalifikujących się do objęcia wsparciem finansowym, o równowartości, co najmniej 40 mln euro lub związanych, co najmniej 500 miejsc pracy w związku z nową inwestycją. Wspierane byłyby działania polegające na utworzeniu nowego lub rozbudowie istniejącego przedsiębiorstwa, podjęciu w przedsiębiorstwie

kroków obejmujących wprowadzenie zasadniczych zmian produkcji bądź procesu produkcyjnego, w tym o charakterze innowacji technologicznej, zmian wyrobu lub usługi, w tym także zmian w zakresie sposobu świadczenia usług oraz tworzeniu nowych miejsc pracy związanych z wymienionymi inwestycjami.

„Rewitalizacja miast i miasteczek” – instrument w ramach funduszy UE

Celem nowego instrumentu rozwojowego jest skoncentrowanie działań prorozwojowych różnego typu na dominujących elementach struktury osiedleńczej Polski, znajdujących się w bardzo złej kondycji gospodarczej; nadanie silnego, skoncentrowanego impulsu rozwojowego wielu potencjalnym subregionalnym ośrodkom wzrostu. Instrument powinien pozwalać na przygotowanie, podjęcie i realizację, wzajemnie skorelowanych w ramach programu rozwojowego, projektów o zróżnicowanym charakterze nakierowanych na rozruch gospodarczy danego ośrodka miejskiego i pro wzrostowe oddziaływanie na otoczenie (obszary wiejskie). Instrument powinien wspierać jednocześnie i skoncentrowane, planowe oddziaływanie w trzech obszarach problemowych: a) gospodarka (przedsiębiorczość i powiązania ekonomiczne), b) struktura i zachowania społeczne (zasoby ludzkie i edukacja), c) substancja materialno-techniczna (budynki, przede wszystkim mieszkalne i infrastruktura).

Środki Banku Światowego

Głównym celem Banku jest szeroko zakrojona pomoc finansowa i techniczna dla Polski w celu wsparcia transformacji gospodarczej i rozwoju ekonomicznego w następujących obszarach: a) wsparcie rozwoju sektora prywatnego, b) reforma sektora bankowego i finansowego, c) odbudowa i poprawa infrastruktury, d) restrukturyzacja sektorów szczególnie wrażliwych, e) współpraca i wsparcie rozwoju sektora samorządowego, f) ochrona środowiska.

Europejski Bank Inwestycyjny

Instrumentami Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EBI) są kredyty bezpośrednie oraz kredyty z gwarancjami rządowymi, linie kredytowe za pośrednictwem banków oraz global loans (kredyty dla banków na pożyczki dla beneficjentów). Dotychczas podpisano z EBI na rzecz Polski umowy kredytowe na ogólną kwotę ok. 7,23 mld euro. Do głównych obszarów wsparcia należą: a) infrastruktura drogowa, b) likwidacja skutków klęsk żywiołowych (powodzie, osuwiska), c) kredyty dla rządu na wsparcie budżetu państwa w zakresie prefinansowania projektów w ramach programów unijnych oraz w zakresie refinansowania wydatków poniesionych przez budżet państwa na programy inwestycyjne, d) bezpośrednie kredyty oraz linie kredytowe, za pośrednictwem banków komercyjnych dla samorządów (na wsparcie projektów infrastrukturalnych, w tym projektów w ramach programów UE), e) bezpośrednie kredyty oraz linie kredytowe dla sektora prywatnego, f) tzw. global loans za pośrednictwem banków na pożyczki na warunkach komercyjnych dla samorządów i małych i średnich przedsiębiorstw.

Instrument finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego

Projekty realizowane w ramach tych programów powinny być komplementarne z działaniami współfinansowanymi ze środków funduszy strukturalnych, Funduszu Spójności, Inicjatyw Wspólnoty oraz innych środków pochodzących z UE. Głównym celem omawianego instrumentu jest przyczynianie się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie Europejskiego Obszaru Gospodarczego poprzez finansowanie grantów na potrzeby przedsięwzięć inwestycyjnych i rozwojowych w obszarach priorytetowych. Polska może liczyć na około 280 mln euro do wykorzystania w okresie od maja 2004 r. do kwietnia 2009 r. Granty dostępne będą na potrzeby przedsięwzięć w następujących priorytetowych obszarach: a) ochrona środowiska, ukierunkowana na redukcję zanieczyszczeń i promowanie odnawialnych źródeł energii, b) promowanie zrównoważonego rozwoju poprzez lepsze wykorzystywanie i zarządzanie zasobami naturalnymi, c) ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego, w tym rewitalizacja miast, d) rozwój zasobów ludzkich m.in.

poprzez promowanie wykształcenia i szkoleń; e) wzmacnianie potencjału administracyjnego oraz procesów demokratycznych w instytucjach samorządowych. Dodatkowo istnieje możliwość ubiegania się o granty na badania akademickie prowadzone w w/w obszarach priorytetowych.

Norweski Mechanizm Finansowy

W ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego wspierane będą przedsięwzięcia mające na celu zredukowanie dysproporcji społecznych i ekonomicznych na terenie Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Polska ma otrzymać do roku 2009 około 278 mln euro z tytułu omawianego instrumentu. Granty będą dostępne w tych samych sektorach, co w ramach instrumentu Europejskiego Obszaru Gospodarczego, jednak z pierwszeństwem dla projektów w następujących dziedzinach: a) wdrażanie przepisów z Schengen, wspierania Narodowych Planów Działania z Schengen, jak również umacnianie sądownictwa, b) ochrona środowiska z uwzględnieniem umacniania administracyjnych zdolności wprowadzania w życie przepisów i procedur dotyczących projektów inwestycyjnych, c) polityka regionalna i działania przygraniczne, d) pomoc techniczna przy wdrażaniu *acquis communautaire*.

Partnerstwo publiczno-prywatne

Ideą partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP) jest pobudzenie inwestycji sektora publicznego, zwłaszcza infrastrukturalnych, poprzez stworzenie optymalnych warunków dla przedsięwzięć publicznych z udziałem partnerów prywatnych. Rozwój PPP jest podyktowany głównie ograniczeniami publicznych środków finansowych na pokrycie wydatków inwestycyjnych oraz wysiłkami na rzecz poprawy jakości i efektywności usług publicznych. Celem przygotowywanych regulacji dotyczących partnerstwa publiczno-prywatnego jest stworzenie optymalnych ram prawnych dla przedsięwzięć publicznych z udziałem partnerów prywatnych, a także usunięcie przeszkód, które w obecnym systemie prawnym powodują, że przedsięwzięcia PPP obciążone są dużym ryzykiem dla obydwu stron.

2.3. Mierniki i kryteria wsparcia polityki regionalnej województw przez rząd

Zgodnie z zasadą subsydiarności rozwoju regionalnego oraz zasadą wspierania rozwoju endogenicznego województw - polityka regionalna państwa wspiera polityki regionalne prowadzone przez samorządy województw. Udzielenie takiego wsparcia odbywa się w oparciu o Narodową Strategię Rozwoju Regionalnego i wojewódzkie strategie rozwoju regionalnego przyjęte przez samorządy województw. Wspomniane dokumenty planowania regionalnego w województwach powinny zostać ujednolicone metodologicznie w skali kraju i zaktualizowane na lata 2007-2013. Podstawowym instrumentem omawianego wsparcia są kontrakty wojewódzkie.

Działania państwa wspierające polityki regionalne województw odbywają się w oparciu o kryteria i zasady, które powinny zostać uwzględnione w ustawie o polityce regionalnej państwa i rozwoju regionów. W odniesieniu do tych kryteriów powinny zostać przyjęte podstawowe mierniki efektywności wykorzystania wsparcia polityki regionalnej państwa w województwach, a także prowadzony monitoring i ocena skuteczności realizowania tej polityki. Zgodnie z zasadą inicjowania długofalowego rozwoju regionalnego - wsparcie państwa dla polityki regionalnej województw powinno bazować na długoletnich planach i umowach finansowych. Oznacza to m.in. konieczność wprowadzenia wieloletnich kontraktów wojewódzkich oraz wieloletnich planów finansowania przez rząd polityki regionalnej państwa (wieloletnie Programy wsparcia).

Powinno być precyzowane zobiektywizowane kryteria podziału limitów wsparcia z budżetu państwa na poszczególne województwa w ramach kontraktów wojewódzkich (Programu wsparcia), w tym zwłaszcza limitów środków przeznaczonych na inwestycje i zakupy inwestycyjne realizowane przez podmioty uprawnione na podstawie porozumień z organami administracji rządowej. Alternatywnym sposobem zastąpienia ww. limitów byłoby zwiększenie dochodów własnych samorządów województw lub wyróżnienie w systemie finansów publicznych odpowiednio dużej subwencji regionalnej pochodzącej z budżetu państwa.

Otwartą sprawą pozostaje to, czy wsparcie finansowe z budżetu państwa w zakresie rozwoju regionalnego ujęte w formule kontraktów jest powiązane z obowiązkowym własnym wkładem finansowym jest do poszczególnych działań. Jeśli tak, zasady

współfinansowania w zależności od rodzaju działania powinny być również określone. W negocjacjach kontraktowych mogą być szczególnie premiiowane przez stronę rządową działania wymagające współpracy między samorządami regionalnymi lub samorządami terytorialnymi różnych szczebli, działania z udziałem kapitału prywatnego lub realizowane z udziałem organizacji społecznych.

Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego na lata 2001-2006 nieznacznie uprzywilejowała obszary słabiej rozwijające się gospodarczo oraz notujące długotrwały problem bezrobocia strukturalnego. Alokacja środków na województwa realizowana w programach przedakcesyjnych, dotychczasowych edycjach kontraktów wojewódzkich oraz w ramach ZPORR na lata 2004-2006 została dokonana w oparciu o następujące kryteria:

- 80% środków została podzielona pomiędzy wszystkie województwa proporcjonalnie do liczby mieszkańców,
- 10% środków została podzielona proporcjonalnie do liczby mieszkańców w województwach, w których średni poziom produktu krajowego brutto (PKB) na mieszkańca z kolejnych trzech lat był niższy od 80% średniego poziomu PKB na mieszkańca w kraju,
- 10% środków została podzielona proporcjonalnie do liczby mieszkańców w powiatach, w których średnia stopa bezrobocia z trzech ostatnich lat przekraczała 150% średniej krajowej stopy bezrobocia.

Jak się wydaje, powyższe kryteria podziału kwot wsparcia polityki regionalnej państwa między poszczególne województwa powinny zostać ponownie przeanalizowane. Możliwe jest rozważenie odmiennych niż dotychczas zasad finansowego wspierania rozwoju. Wydatkowanie tych środków powinno być prowadzone na podstawie wieloletniego planu finansowania przez rząd polityki regionalnej. Uzasadnieniem mogą być m.in. „zregionalizowane” działania polityk sektorowych i horyzontalnych państwa, działania szczególnie istotne dla polityki regionalnej rządu lub dla długofalowego rozwoju społeczno-gospodarczego w danym województwie.

Środki na realizację celów polityki regionalnej państwa na lata 2007-2013 mogą być podzielone w równych częściach procentowych między trzy główne kierunki realizowania polityki regionalnej państwa. Fundusze pochodzące z budżetu państwa są kierowane:

- do wszystkich województw na działania istotne z punktu widzenia interesów rozwojowych kraju lub
- do specyficznych obszarów wsparcia z uwagi na problemy i bariery rozwojowe występujące w poszczególnych województwach.

Rozwój konkurencyjności gospodarczej polskich regionów

W przypadku pierwszego kierunku działań, tj. rozwoju konkurencyjności gospodarczej polskich regionów, proponowane cele i priorytety są skierowane do wszystkich województw. Pomimo horyzontalnej specyfiki tego kierunku, realizacja działań powinna każdorazowo uwzględniać uwarunkowania społeczno-gospodarcze danego województwa. Powinny one decydować o skali i rodzaju podejmowanych działań w danym województwie. Wśród mierników rozwoju regionalnego w województwach należy rozważyć przyjęcie m.in.:

- wskaźnik dynamiki wzrostu PKB w regionie, w przeliczeniu na jednego mieszkańca,
- poziom wartości dodanej brutto na jednego pracującego,
- wysokość nakładów inwestycyjnych ponoszonych w regionach przez podmioty prywatne oraz publiczne,
- poziom atrakcyjności inwestycyjnej regionów,
- udział inwestycji typu venture capital,
- zgodność powstających inwestycji z rozwijanym profilem specjalistycznym regionu i wojewódzką strategią rozwoju,

- jakość tworzonych miejsc pracy wyrażona wysokością płac oraz poziomem kwalifikacji wymaganych od zatrudnianych pracowników,
- zmiany w poziomie zatrudnienia w usługach, otoczeniu biznesu, nauce i sektorze B+R,
- zatrudnienie w nowoczesnych przemysłach i technologiach,
- poziom i struktura eksportu produktów i usług charakterystycznych dla profili specjalizacyjnych regionów,
- udział nowoczesnych przemysłów i technologii w wytwarzaniu produktu regionalnego,
- poziom informatyzacji, liczba osób mających dostęp do internetu, z wyodrębnieniem dostępu szerokopasmowego, liczba abonentów telefonów stacjonarnych i komórkowych.
- liczba opracowań i zastosowań patentów oraz wdrożenia licencji,
- poziom wydatków na działalność naukową, badawczą, edukacyjną,
- intensywność współpracy między ośrodkami naukowymi i badawczymi, a także między tymi ośrodkami a biznesem (wyrażonej między innymi wielkością zasilenia finansowego tych ośrodków przez sektor prywatny i liczbą projektów innowacyjnych organizacyjnych i technologicznych wdrożonych do produkcji),
- intensywność dyfuzji projektów i innowacji między poszczególnymi regionami.

Różnicowanie celów i wykorzystywanie potencjału endogenicznego regionów

Drugi kierunek polityki regionalnej państwa, tj. elastyczne różnicowanie celów i wykorzystywanie potencjału endogenicznego regionów, obejmuje specjalnie wyróżnione obszary wsparcia. Należą do nich m.in. a) wspieranie wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, b) obszarów dominacji byłych PGR-ów, c) peryferyjnych obszarów przygranicznych, d) regionów koncentracji przemysłu wydobywania węgla kamiennego, e) obszarów koncentracji przemysłu stocznioowego, f) obszarów koncentracji niektórych branż przemysłu przetwórczego i lekkiego, g) obszarów i miast

zdominowanych przez wielkie zakłady powiązane z sektorem obronnym, h) wspieranie rozwoju największych metropolii i obszarów metropolitalnych. Każdy z tych obszarów wymaga szczegółowego określenia kryteriów wsparcia w oparciu o najważniejsze dla danego typu obszaru wskaźniki sytuacji gospodarczo-społecznej. Przykładowe mierniki efektywności rozwoju regionalnego w województwach mogą obejmować m.in.:

- poziom produktu regionalnego brutto na jednego mieszkańca,
- wskaźnik dynamiki wzrostu PKB w regionie, w przeliczeniu na jednego mieszkańca,
- wysokość nakładów inwestycyjnych ponoszonych w regionach przez podmioty prywatne oraz publiczne,
- zgodność powstających inwestycji z rozwijanym profilem specjalistycznym regionu i wojewódzką strategią rozwoju,
- stopa bezrobocia, w tym udział długotrwale bezrobotnych,
- zmiany w liczbie zatrudnionych w podziale na poszczególne sektory,
- poziom zatrudnienia w rolnictwie,
- udział usług, przetwórstwa rolno-spożywczego, turystyki i innych działalności nierolniczych w zatrudnieniu na obszarach wiejskich,
- szacunkowy poziom ukrytego bezrobocia na obszarach wiejskich,
- poziom i struktura eksportu produktów i usług charakterystycznych dla profili specjalizacyjnych regionów,
- udział działalności gospodarczych stanowiących podstawę specjalizacji regionu w wytwarzanym PKB,
- wzrost sprzedaży produktów markowych województwa, zmiany zasięgu rynkowego produktów i usług tworzących specjalizację regionu,
- wskaźniki stanu zanieczyszczenia środowiska naturalnego, wskaźniki terenów wymagających rekultywacji lub zalesienia,

- gęstości sieci infrastrukturalnych (drogi o utwardzonej nawierzchni, koleje, linie energetyczne, infrastruktura telekomunikacyjna itp.),
- rangi ośrodków miejskich i stopnia ich rozwoju,
- wskaźniki stanu infrastruktury metropolitalnej (lotniska, metro, obwodnice, inne linie komunikacyjne, mosty itp.).

Wyrównywanie szans rozwojowych województw

Również trzeci kierunek polityki regionalnej państwa, tj. wyrównywanie szans rozwojowych województw, obejmuje specjalnie wyróżnione obszary wsparcia z uwagi na szczególnie trudną sytuację w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego. Wyodrębnienie obszarów wsparcia oraz mierniki efektywności polityki regionalnej państwa dla tego kierunku działań może opierać się na następujących wskaźnikach:

- poziom produktu regionalnego brutto na jednego mieszkańca,
- wskaźnik dynamiki wzrostu PKB w regionie, w przeliczeniu na jednego
- wysokość nakładów inwestycyjnych ponoszonych w regionach przez podmioty mieszkańca, prywatne oraz publiczne,
- zgodność powstających inwestycji z rozwijanym profilem specjalistycznym regionu i wojewódzką strategią rozwoju,
- stopa bezrobocia, w tym udział długotrwale bezrobotnych,
- zmiany w liczbie zatrudnionych w podziale na poszczególne sektory,
- poziom zatrudnienia w rolnictwie,
- zasięg wykluczenia społecznego w regionie,
- wskaźniki stanu zanieczyszczenia środowiska naturalnego, wskaźniki terenów wymagających rekultywacji lub zalesienia,
- gęstości sieci infrastrukturalnych (drogi o utwardzonej nawierzchni, koleje, linie energetyczne, infrastruktura telekomunikacyjna itp.),
- rangi ośrodków miejskich i stopnia ich rozwoju,

- zwiększenie liczby mieszkańców miast średniej wielkości,
- wskaźniki mieszkalnictwa i gęstości sieci miejskiej na obszarach słabo zurbanizowanych,
- rozwój kształcenia ustawicznego,
- dostępność mieszkańców do placówek edukacyjnych różnego szczebla,
- natężenie strumienia wymiany produktów i usług pomiędzy województwami,
- wielkość wykorzystania środków polityki regionalnej przez samorządy województw i samorządy lokalne, w tym poziom wykorzystania środków strukturalnych UE,
- poziom korelacji wykorzystania środków przez j.s.t. z kierunkami rozwoju polityki regionalnej województw,
- poziom inwestycji j.s.t. w powiązaniu do ich dochodów budżetowych,
- wielkość nakładów na szkolenia w administracji publicznej w zakresie planowania i zarządzania rozwojem regionalnym,
- liczba podmiotów biorących udział w procesie konsultowania dokumentów o charakterze strategicznym i uczestniczących w projektach rozwoju regionalnego.

4.7. Założenia do Narodowego Planu Rozwoju NPR 2007 - 2013

Narodowy Plan Rozwoju Polski kontynuuje działania związane z odnową miast w ramach podniesienia konkurencyjności regionów (cel 2), promocji przedsiębiorczości (cel 2), podniesienia poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej (cel 3).

Aksjologia, misja, cele strategiczne i obszary priorytetowe.

Polska wersja Strategii Lizbońskiej

Od 2000 r. kraje Unii Europejskiej realizują „Strategię Lizbońską”, która ma doprowadzić do tego, by w następnym dziesięcioleciu Unia stała się najbardziej

konkurencyjnym obszarem gospodarczym w świecie. Jak dotychczas realizacja tej strategii nie przynosi oczekiwanych rezultatów. Przyjmuje się, że jej cele zostały sformułowane prawidłowo, natomiast poważnym problemem stało się jej wdrożenie. W związku z taką sytuacją przygotowano specjalny raport, który ocenia osiągnięcia i niepowodzenia „Strategii Lizbońskiej”. Z wniosków raportu wynika, że od 2005 r. zostaną wyraźnie wzmocnione działania, które miałyby zapewnić wypełnienie misji lizbońskiej.

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013 powinien być polskim wydaniem „Strategii Lizbońskiej”, które ma być opracowane ze zrozumieniem tego, w jaki sposób założenia, cele i narzędzia mają przystawać do naszych warunków. Tym samym kolejny NPR stałby się koncepcją modernizacji polskiej gospodarki, wdrażanej w warunkach członkostwa w UE – czyli kompleksowym programem rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, jak również podstawą negocjacji z Komisją Europejską w zakresie dostępu do środków funduszy strukturalnych. Przygotowanie i realizacja NPR ma spowodować faktyczne włączenie Polski w programowanie i kształtowanie Europy, którego jednym z konstytucyjnych fundamentów jest zasada spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Wykorzystanie możliwości rozwoju

W chwili obecnej Polska nie wykorzystuje w pełni możliwości tkwiących w samorządności terytorialnej i rozwoju regionalnym.

Dlatego też NPR 2007-2013 powinien stać się narzędziem zapewnienia faktycznej – a nie tylko formalnej – podmiotowości samorządom województw w zakresie programowania i stymulowania rozwoju swoich regionów. Prace nad sformułowaniem i uruchomieniem NPR są prowadzone tak, aby mogły sprzyjać konsolidacji regionalnych sieci koordynacji działań oraz prowadzić do formowania rzeczywistego partnerstwa regionalnego z udziałem administracji publicznej oraz przedsiębiorców i organizacji pozarządowych.

Narodowy Plan Rozwoju 2007-2013 ma służyć zaktywizowaniu i lepszemu wykorzystaniu krajowych zasobów rozwoju, zwłaszcza kapitału ludzkiego i społecznego.

Ma to szczególne znaczenie, bowiem w wiek aktywności zawodowej weszły bardzo liczne roczniki, dobrze wykształconej młodzieży. Dlatego też modernizacja, konkurencyjność i rozwój gospodarki stworzą tej rzeszy młodzieży szanse na karierę i samorealizację. Zarazem to wielki kapitał, którego uruchomienie zapewni Polsce wyraźny awans cywilizacyjny.

Osiągnięcie celów zdefiniowanych w Narodowym Planie Rozwoju wymagać będzie głębokich zmian systemowych, szczególnie w tych sferach funkcjonowania państwa, które dotyczą spraw społeczno-gospodarczych. Dlatego sam Plan nie jest tylko zestawieniem strategicznych celów rozwoju, którym przyporządkowane są odpowiednie priorytety, przedsięwzięcia i instrumenty, ale także programem kompleksowych zmian instytucjonalnych, warunkujących ich realizację i wdrożenie. Skala i zakres tych zmian musi być znacząca, aby wyraźnie podnieść efektywność i sprawność działania sektora publicznego, szczególnie administracji publicznej i rozwinąć w Polsce formy nowoczesnego zarządzania publicznego, zastępującego tradycyjny model administracyjno-biurokratyczny.

Aksjologia

Dla tworzenia NPR przyjęto następujące podstawowe wartości i zasady sprzyjające ich realizacji:

Podstawowe wartości:

1. **Obywatelska suwerenność jednostki** – swobody obywatelskie i gospodarcze, przedsiębiorczość, innowacyjność, prawo do autonomii i samorealizacji, poczucie odpowiedzialności za jakość własnego życia i za dobro wspólne, aktywność społeczna i polityczna sprzyjająca łaadowi demokratycznemu.
2. **Spójność i solidarność społeczna** – równe szanse wszystkich społeczności i grup społecznych, silna tożsamość kulturowa na poziomie lokalnym i regionalnym, usunięcie wszelkiej dyskryminacji i integracja wykluczonych.
3. **Zrównoważony rozwój** – orientacja na poprawę jakości życia obecnych i przyszłych pokoleń, przy zapewnieniu ochrony i zachowania zasobów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego oraz właściwej struktury demograficznej społeczeństwa.

Główne zasady sprzyjające realizacji podstawowych wartości:

1. **Uznanie wykształcenia, wiedzy, informacji i kultury za fundament społeczno – gospodarczego rozwoju.**
2. **Pomocniczość państwa** – umacnianie samorządności terytorialnej i społeczeństwa obywatelskiego, przy zachowaniu autonomii i partnerstwa w relacjach między administracją państwową oraz strukturami samorządowymi i pozarządowymi.
3. **Polityka prorodzinna** przyczyniająca się do wyższego poziomu dzietności, gwarantująca prawidłowy rozwój dzieci i promująca partnerski model rodziny.
4. Ochrona rynku i konkurencji.
5. Zapewnienie równego dostępu do sądu i ochrony konstytucyjnych praw.
6. Dialog obywatelski i partnerstwo społeczne.
7. Kształtowanie partnerskich relacji Polski z państwami demokratycznymi oraz jej uczestnictwa w globalnej polityce i gospodarce.

Misja

Podjęcie i uruchomienie przedsięwzięć, które zapewnią utrzymanie gospodarki na ścieżce wysokiego wzrostu, w następstwie umocnienia konkurencyjności regionów i przedsiębiorstw oraz wzrostu zatrudnienia, przy zapewnieniu wyższego poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Teraz poziom PKB na głowę mieszkańca wynosi mniej niż połowę średniej dla 25 krajów Unii Europejskiej. Realizacja Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013 pozwoli podnieść ten wskaźnik do poziomu 2/3 średniej. Rozwijając się z taką dynamiką Polska będzie zdolna osiągnąć obecny przeciętny stopień rozwoju krajów UE w czasie dorastania jednego pokolenia.

Cele strategiczne

Utrzymanie gospodarki na ścieżce wysokiego wzrostu gospodarczego.

Polska gospodarka charakteryzuje się z jednej strony znaczącą skalą i potencjałem rozwojowym, ale z drugiej występowaniem szeregu strukturalnych zapóźnień i deficytów. Ogromnym zagrożeniem jest także wysoki i szybko rosnący poziom

zadłużenia państwa. Rozwiązywanie zasadniczych problemów gospodarczych i społecznych będzie możliwe – w średnim okresie – jedynie pod warunkiem utrzymania w tej perspektywie wysokiego poziomu wzrostu gospodarczego.

Miarą realizacji tego celu będzie poziom tempa wzrostu gospodarczego oraz wzmocnienie konkurencyjności regionów i przedsiębiorstw oraz wzrost zatrudnienia.

W 2004 r. polska gospodarka wyszła z okresu spowolnionego wzrostu i stagnacji. Można przewidywać, że tempo wzrostu zbliży się do poziomu 6%. Właśnie teraz niezbędne staje się podejmowanie takich procedur i uruchamianie takich przedsięwzięć, które umocnią mikroekonomiczne fundamenty gospodarki oraz utrwalą tendencję wzrostową. Dzięki temu produktywność krajowych przedsiębiorstw powinna rosnać szybciej niż w całej Unii, co da im silną międzynarodową pozycję. Umożliwi to utrzymanie wysokiej dynamiki eksportu oraz napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych, także do tych regionów, które charakteryzowały się dotychczas niską atrakcyjnością inwestycyjną. Wystąpienie takiego ciągu zjawisk doprowadzi w rezultacie do wyraźnego wzrostu zatrudnienia.

Miarą realizacji tego celu będą: wskaźniki produktywności i stopa zatrudnienia oraz podniesienie poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Transformacja i rozwój polskiej gospodarki w latach 1989 - 2004 wiązały się z występowaniem szeregu negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych, takich jak: wysokie bezrobocie, pogłębiające i poszerzające się ubóstwo, masowe wykluczenie społeczne, dezintegracja społeczna, marginalizacja wielu wspólnot lokalnych i peryferyzacja niektórych regionów. Stanowi to oczywiste zagrożenie i przeszkodę w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, oraz stają się źródłem konfliktu społecznego i populistycznej rewolty. Jednocześnie w coraz większej mierze zjawiska te ograniczają potencjał rozwojowy gospodarki i możliwości awansu cywilizacyjnego. Stąd rozwój społeczno-gospodarczy w przyszłości musi respektować potrzebę wyższej spójności, w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym oraz być zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Miarą realizacji tego celu będą: zróżnicowanie poziomu dochodów i rozwoju regionalnego oraz dostępność komunikacyjna do regionów peryferyjnych.

Priorytety strategiczne

Inwestycje rozumiane jako wzrost inwestycji odpowiadających wyzwaniom postępu technologicznego i społeczeństwa informacyjnego, rozbudowujących i modernizujących infrastrukturę techniczną kraju oraz realizujących zasadę zrównoważonego rozwoju. Szczególnie znaczenie ma tu rozwój infrastruktury technicznej, tj. infrastruktury energetycznej, transportowej i telekomunikacyjnej, które wpływają na poziom konkurencyjności gospodarki. Rozbudowa infrastruktury, uwzględniająca zarówno potrzeby materialne jak i ład przestrzenny, przyczyni się do umocnienia spójności społeczno-gospodarczej kraju.

Zatrudnienie rozumiane jako dążenie do tworzenia nowych miejsc pracy oraz zwiększanie zatrudnialności. Tworzenie nowych miejsc pracy będzie następowało przede wszystkim przez rozwój drobnej przedsiębiorczości, w wyniku poszerzenia możliwości podejmowania działalności gospodarczej. Zwiększeniu zatrudnialności służyć mają natomiast rozwój umiejętności i kwalifikacji oraz zmiany przepisów prawa pracy ułatwiające zatrudnienie, w tym rozwijanie alternatywnych form zatrudnienia (telepraca, praca czasowa, praca w niepełnym wymiarze czasu itp.).

Eksport rozumiany jako kształtowanie proeksportowej orientacji gospodarki m.in. poprzez odpowiednie rozwiązania systemowe i instytucjonalne oraz prowadzenie aktywnej polityki promocji eksportu. Oznacza to przykładowo wsparcie dla przemysłów wyspecjalizowanych, zwiększenia roli innowacji w produkcji dóbr i eksportu usług.

Przedsiębiorczość rozumiana jako tworzenie nowych obszarów aktywności gospodarczej oraz zwiększanie efektywności i produktywności istniejących form gospodarowania. W tym celu niezbędne jest rozwijanie postaw przedsiębiorczych - samozaradności, innowacyjności, odpowiedzialności za los własny i wspólnoty, poprawianie otoczenia prawnoadministracyjnego i prawnofinansowego przedsiębiorstw, rozwijanie rynku kapitałowego i ułatwianie przedsiębiorcom dostępu do różnych form kapitału finansowego, w tym mechanizmów mikropożyczkowych.

Innowacyjność rozumiana jako kreowanie postaw innowacyjnych w społeczeństwie, włączenie nauki w rozwój gospodarczy, innowacje produktowe, procesowe i organizacyjne w tym w dziedzinie zarządzania i marketingu. Wsparcia wymagają działalność badawcza i powiązania sfery badawczej i rozwojowej z gospodarką,

rozwój rynku innowacji i e-gospodarki, upowszechnienie praw własności przemysłowej, realizacja spójnej polityki innowacyjnej.

Ochrona rynku rozumiana przede wszystkim jako ochrona konkurencji oraz dążenie do wyeliminowania zagrożeń związanych z nieuczciwą konkurencją, przejrzyste reguły pomocy publicznej, liberalizacja rynków sieciowych (energetyka, infrastruktura). Potrzebna jest również modernizacja usług publicznych; uczytelnienie zasad, na jakich usługi te podlegają urynkowieniu (w tym prywatyzacji) lub uspołecznieniu (dostarczanie tych usług przez podmioty niekomercyjne).

Integracja społeczna rozumiana jako działania oparte na zasadach dialogu wzajemności i równorzędności, których celem jest dążenie do społeczeństwa opartego na demokratycznym współuczestnictwie, rządach prawa i poszanowaniu różnorodności kulturowej, w którym obowiązują i są realizowane podstawowe prawa człowieka i obywatela oraz skutecznie wspomagane są jednostki i grupy w realizacji ich życiowych celów. W tej dziedzinie państwo skupia swoją uwagę na ograniczeniu sfery skrajnego ubóstwa, a także niwelowaniu czynników wykluczających, takich jak: deficyt mieszkaniowy, bariery komunikacyjne, nierówność w dostępie do edukacji i dóbr kultury, niepełnosprawność. Ograniczenie sfery skrajnego ubóstwa możliwe jest przez aktywizację zawodową długotrwale bezrobotnych, w tym również formy zatrudnienia socjalnego oraz socjoterapeutyczne programy wychodzenia z ubóstwa. Realizacja tego priorytetu wymaga współdziałania różnych sektorów, zwłaszcza publicznego i niekomercyjnego.

Wiedza i kompetencje rozumiane jako poprawa jakości kształcenia i jego upowszechnienie na poziomie średnim i wyższym. Lepsza jakość życia obywateli wynika z usuwania barier ograniczających dostęp do edukacji na wszystkich etapach kształcenia szkolnego, wyższego i ustawicznego w każdym z regionów. System edukacji powinien być otwarty: zarówno na społeczeństwo i potrzeby rynku pracy, jak i systemy edukacji w innych krajach. Ważne jest także, budowanie jakości systemu edukacji: poprawa funkcjonowania systemu oświaty i poprawa rezultatów kształcenia, w tym zwłaszcza zmniejszenie zróżnicowań w osiągniętych rezultatach. Działania podejmowane w tym obszarze przyczyniać się będą do rozwoju osobistego i samorealizacji obywateli, do ich aktywności zawodowej oraz uczestnictwa w życiu społecznym.

Aktywizacja i mobilność rozumiana jako uzyskanie mobilności zasobów siły roboczej w celu lepszego dostosowania popytu i podaży na rynku pracy, a tym samym ograniczenia bezrobocia. Ważne jest by robić to przy zminimalizowanych nakładach inwestycyjnych oraz zaspokajaniu społecznych dążeń do godziwych warunków pracy i życia, przy jak najszerszym zaspokojeniu potrzeb związanych z jakością życia oraz z zaspokojeniem aspiracji społecznych i zawodowych obywateli. W obszarze tego priorytetu mieszczą się również działania zorientowane na osiągnięcie wyższego poziomu zaufania społecznego, wzmocnienie kapitału społecznego i wsparcia dla samopomocy.

Gospodarowanie przestrzenią zorientowane na jej ekonomiczną waloryzację przy zapewnieniu niezbędnej ochrony zasobów przyrodniczych. Priorytet ten obejmuje działania odnoszące się m.in. do: kształtowania sieci osadniczej oraz głównych sieci infrastrukturalnych, rewitalizacji terenów przemysłowych, racjonalizacji gospodarki zasobami geologicznymi, regulacji dostępu do zasobów przyrodniczych, zabezpieczenia odpowiednich zasobów dyspozycyjnych wody oraz zwiększenia lesistości.

Przedsięwzięcia i działania służące realizacji celów i priorytetów strategicznych.

Do realizacji celów i priorytetów Narodowego Planu Rozwoju zaproponowano 30 kierunków działań. Wyszczególnione w ich ramach przedsięwzięcia oraz działania wynikają z dokumentów strategicznych, zarówno horyzontalnych, sektorowych jak i regionalnych. Stanowią one podstawę do opracowania programów operacyjnych.

Każdy kierunek działań nawiązuje do kilku priorytetów. Zależności między priorytetami a kierunkami działań przedstawia poniższa tabela 1.

Tabela nr 1.

Układ kierunków działań Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013

L.p.	Kierunek	Priorytety Przedsięwzięcia i działania	Inwestycje	Zatrudnienie	Eksport	Przedsiębiorczość	Innowacje	Ochrona rynku	Integracja społeczna	Wiedza i kompetencje	Aktywizacja i mobilność	Gospodarowanie przestrzenią
1.	Wspieranie rozwoju gospodarki opartej na wiedzy	Zwiększenie oraz zmiana struktury nakładów finansowych na badania naukowe i prace rozwojowe										
		Podniesienie poziomu infrastruktury naukowej i informatycznej										
		Racjonalizacja ludzkiego i organizacyjnego potencjału B+R										
		Innowacyjna Gospodarka Elektroniczna										
		Zapewnienie powszechnego dostępu do usług elektronicznych										
2.	Przebudowa otoczenia działania przedsiębiorstw	Usprawnienie procesu inwestycyjnego										
		Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej województw										
		Rozwój regionalnych produktów turystycznych										
		Zwiększenie udziału kultury i działalności gospodarczej związanej z kulturą w gospodarce narodowej										
		Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz rozwój infrastruktury kulturalnej										
		Powiązanie infrastruktury technicznej z planowymi przedsięwzięciami rozwojowymi										
3.	Poprawa stanu środowiska przyrodniczego	Unowocześnienie systemu gospodarki odpadami										
		Budowa i modernizacja oczyszczalni i systemów kanalizacyjnych										
		Działania na rzecz niskiej emisji SO ₂ , NO _x i pyłu pochodzącej z sektora komunalno-bytowego										
		Ograniczenie ilości substancji szczególnie szkodliwych oraz ładunków azotanów i fosforu odprowadzanych do środowiska wodnego										
		Osiągnięcie dobrego stanu wód										
	Systematyczne wdrażanie wymogów najlepszych dostępnych technik (BAT/NDT) w najważniejszych gałęziach przemysłu											

L.p.	Kierunek	Priorytety Przedsięwzięcia i działania	Investycje	Zatrudnienie	Eksport	Przedsiębiorczość	Innowacje	Ochrona rynku	Integracja społeczna	Wiedza i kompetencje	Aktywizacja i mobilność	Gospodarowanie przestrzenią
		Wspieranie systematycznego wycofywania z produkcji i użytkowania, bądź ograniczanie użytkowania substancji i materiałów niebezpiecznych										
4.	Usprawnienie infrastruktury energetycznej – zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego	Zwiększenie udziału wytwarzania energii w układzie skojarzonym										
		Wzrost udziału energii wytwarzanej ze źródeł odnawialnych										
		Poprawa efektywności energetycznej gospodarki										
		Unowocześnienie sektora elektroenergetycznego										
		Rozwijanie systemów przesyłowych oraz połączeń transgranicznych										
		Wspieranie rozwoju rozproszonych i lokalnych rynków paliw i energii										
5.	Tworzenie nowoczesnej sieci transportowej	Budowa i przebudowa infrastruktury drogowej										
		Zwiększenie bezpieczeństwa ruchu drogowego										
		Budowa i przebudowa infrastruktury kolejowej										
		Modernizacja i rozbudowa transportu drogą wodną										
		Rozwój transportu lotniczego										
		Poprawa efektywności ekonomicznej i organizacji infrastruktury transportowej										
6.	Rozwój infrastruktury miast i obszarów wiejskich	Rozwój infrastruktury małych miast										
		Rozwój elektryfikacji wsi (reelektryfikacja)										
		Rozwój infrastruktury społecznej na obszarach wiejskich										
7.	Zwiększanie zatrudnialności	Maksymalizacja różnicy pomiędzy dochodem z pracy a możliwym do uzyskania przez osobę bezdomną dochodem z pomocy społecznej										
		Prowadzenie aktywnej polityki rynku pracy										
		Aktywizacja zawodowa osób z grup znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy										
		Stworzenie środowiskowego systemu przekwalifikowywania pracowników										

L.p.	Kierunek	Priorytety Przedsięwzięcia i działania	Investycje	Zatrudnienie	Eksport	Przedsiębiorczość	Innowacje	Ochrona rynku	Integracja społeczna	Wiedza i kompetencje	Aktywizacja i mobilność	Gospodarowanie przestrzenią
8.	Wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy	Zmniejszanie różnicy między podatkowym a paropodatkowym obciążeniem pracy a opodatkowaniem kapitału										
		Uwzględnianie charakterystyki dostępnych zasobów pracy jako elementu zwiększania atrakcyjności Polski jako miejsca inwestowania										
		Wspieranie zatrudnienia w obszarach gospodarki wymagających dużych nakładów pracy										
		Tworzenie sprzyjających warunków dla zatrudnienia w małych i mikro-przedsiębiorstwach										
		Prowadzenie efektywnej polityki migracyjnej										
9.	Modernizacja organizacji i funkcjonowania rynku pracy	Wzmacnianie zdolności publicznych służb zatrudnienia do skutecznego oddziaływania na rynek pracy										
		Zapewnienie dostępu do publicznego systemu informacji i poradnictwa zawodowego										
		Zwiększenie roli partnerstwa społecznego dla zapewnienia równowagi na polskim rynku pracy										
		Rozwój dialogu społecznego i umacnianie systemu pokojowego rozwiązywania konfliktów w stosunkach pracy										
		Wdrażanie dwukanałowego systemu informowania i konsultowania pracowników										
9.	Poprawa oferty i warunków eksportu	Wsparcie dla przedsiębiorstw w fazie przygotowania, produkcji i usług eksportowych										
		Synergia z nauką europejską i światową										
10.	Promocja eksportu	Promocja eksportu towarów i usług										
		Budowa zintegrowanego systemu promocji kulturalnej Polski										
		Identyfikacja i promocja produktów tradycyjnych										
		Budowa zintegrowanego systemu promocji produktów turystycznych dla turystów zagranicznych										

L.p.	Kierunek	Priorytety Przedsięwzięcia i działania	Investycje	Zatrudnienie	Eksport	Przedsiębiorczość	Innowacje	Ochrona rynku	Integracja społeczna	Wiedza i kompetencje	Aktywizacja i mobilność	Gospodarowanie przestrzenią
11.	Poprawa efektywności przedsiębiorstw	Poprawa warunków działalności przedsiębiorców										
		Zapewnienie dostępu do kapitału, zwłaszcza małym i średnim przedsiębiorcom										
		Pomoc w dostępie do wiedzy i doradztwa.										
		Dostosowanie przemysłu i usług do zharmonizowanego prawa technicznego										
		Promowanie „przyjaznych dla środowiska” produktów i usług.										
		Zmiany strukturalne w rolnictwie										
		Poprawa efektywności przedsiębiorstw transportu kolejowego										
		Wsparcie procesów restrukturyzacji przedsiębiorstw żeglugi morskiej i portów morskich										
		Wsparanie procesu komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw wojskowych										
12.	Współpraca i integracja przedsiębiorstw	Wsparanie współpracy przedsiębiorstw										
		Kreacja oraz rozwój konkurencyjnych produktów turystycznych										
13.	Komerccjalizacja badań naukowych i prac rozwojowych	Wsparcie rozwoju rynku innowacji.										
		Określenie kierunków badań i prac rozwojowych - Foresight										
		Wsparanie działalności badawczej i technologicznej w obszarach powiązania sfery B+R z gospodarką oraz współpracy międzynarodowej										
		Stwarzanie motywacji dla przedsiębiorstw do inwestowania w B+R										
		Wsparanie rozwoju instytucjonalnego otoczenia przedsiębiorstw ukierunkowanego na transfer nowych technologii do gospodarki										
		Powiązanie szkolnictwa wyższego z gospodarką i rynkiem pracy										
		Upowszechnienie prawa własności przemysłowej										
14.	Postęp organizacyjno-techniczny w sektorach gospodarki	Wsparanie rozwoju nowoczesnych technologii w transporcie, w tym Inteligentnych Systemów Transportowych.										
		Wsparanie modernizacji gospodarstw rolnych										
		Wsparanie postępu biologicznego w produkcji zwierzęcej i roślinnej										

L.p.	Kierunek	Priorytety Przedsięwzięcia i działania	Investycje	Zatrudnienie	Eksport	Przedsiębiorczość	Innowacje	Ochrona rynku	Integracja społeczna	Wiedza i kompetencje	Aktywizacja i mobilność	Gospodarowanie przestrzenią
		Wspomaganie systemów rozwijających turystykę										
		Promocja i wdrażanie nowoczesnej technologii w produkcji i dystrybucji dóbr i usług kultury										
		Kształtowanie proekologicznych wzorców produkcji i konsumpcji										
15.	Innowacyjność w regionach	Pomoc inwestycyjna dla małych i średnich przedsiębiorstw										
		Wzmocnienie regionalnej przedsiębiorczości										
		Poprawa konkurencyjności regionów										
16.	Ochrona reguł konkurencji	Umacnianie i ochrona reguł konkurencji w gospodarce										
		Zapobieganie i zwalczanie przestępczości i korupcji										
		Ochrona własności intelektualnej										
17.	Wzmacnianie mechanizmów rynkowych w gospodarce	Liberalizacja rynków sieciowych (energia elektryczna, gaz, transport, telekomunikacja)										
		Liberalizacja usług finansowych										
		Wprowadzenie elementów rynkowych do sfery usług ogólnego interesu społeczno-gospodarczego										
18.	Pomoc publiczna	Wsparcie przedsiębiorczości w sektorach MŚP										
		Dofinansowanie inwestycji										
		Wsparcie badań i prac rozwojowych										
19.	Ograniczanie wykluczenia społecznego	Wdrożenie aktywnej polityki społecznej										
		Stymulowanie rozwoju zatrudnienia w formach pozarynkowych										
		Budowa środowiskowego systemu wsparcia										
		Ograniczanie ekonomicznych skutków wykluczenia społecznego										
		Przeciwdziałanie patologiom społecznym										
		Integracja społeczna i zawodowa imigrantów oraz grup etnicznych										
20.	Budowanie kapitału społecznego	Aktywizacja i mobilizacja partnerów lokalnych, regionalnych i krajowych										
		Budowa partnerstwa publiczno-społecznego w zakresie działalności pożytku publicznego										
		Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego										
		Wsparcie postaw obywatelskich										
		Wzmocnienie partycypacji społecznej										

L.p.	Kierunek	Priorytety Przedsięwzięcia i działania	Inwestycje	Zatrudnienie	Eksport	Przedsiębiorczość	Innowacje	Ochrona rynku	Integracja społeczna	Wiedza i kompetencje	Aktywizacja i mobilność	Gospodarowanie przestrzenią
21.	Wsparcie rodzin	Tworzenie i rozwijanie rozwiązań służących godzeniu pracy zawodowej z wychowywaniem dzieci, celem poprawy warunków funkcjonowania rodziny										
		Rozwijanie sieci placówek edukacyjnych i kulturalnych dla dzieci i młodzieży										
		Budowanie pozytywnego wizerunku rodziny										
22.	Zwiększenie dostępu do edukacji	Alternatywne formy edukacji przedszkolnej										
		Wyrównywanie szans uczniów										
		Zwiększenie dostępu do kształcenia na poziomie wyższym										
		Wspieranie kształcenia ustawicznego										
23.	Wsparcie otwartości systemu edukacji	Powszechna edukacja teleinformatyczna										
		Zwiększenie zaangażowania społeczeństwa w edukację										
		Rozwijanie i promowanie współpracy europejskiej w edukacji										
		Kształtowanie postaw przedsiębiorczych, innowacyjnych i proekologicznych										
24.	Wyższa jakość kształcenia	Doskonalenie zawodowe i kształtowanie kadr										
		Podwyższanie poziomu kompetencji kluczowych i promowanie kształcenia w zakresie nauk ścisłych										
		Rozwój i doskonalenie standardów, programów oraz metod i warunków nauczania										
		Poprawa jakości kadry pedagogicznej, kadry akademickiej oraz kadr wspierających i organizujących proces nauczania										
		Skuteczne zarządzanie edukacją, tworzenie kultury oceny jakości										
25.	Poprawa warunków bezpiecznego życia i pracy	Upowszechnianie i promocja nauki										
		Ochrona ludności										
		Poprawa stanu zdrowia ludności dzięki upowszechnieniu zintegrowanych programów profilaktyczno-edukacyjnych										
		Poprawa skuteczności i jakości leczenia										
		Ograniczenie wpływu na życie i zdrowie ludzi szkodliwych czynników zewnętrznych										
Poprawa jakości żywności i wody pitnej												

L.p.	Kierunek	Priorytety Przedsięwzięcia i działania	Inwestycje	Zatrudnienie	Eksport	Przedsiębiorczość	Innowacje	Ochrona rynku	Integracja społeczna	Wiedza i kompetencje	Aktywizacja i mobilność	Gospodarowanie przestrzenią
		Opieka nad osobami w podeszłym wieku										
26.	Poprawa dostępności mieszkań dla obywateli oraz poprawa jakości zasobu mieszkaniowego	Tworzenie przyjaznego otoczenia prawno-instytucjonalnego dla rozwoju budownictwa mieszkaniowego										
		Rozwój zasobu dostępnych mieszkań na wynajem realizowanych przez sektor prywatny i „non-profit”										
		Pobudzenie ruchu mieszkaniowego (migracji mieszkaniowej)										
		Rewitalizacja zdegradowanych obszarów zurbanizowanych										
27.	Integracja systemów transportowych	Wspieranie rozwoju nowoczesnego transportu miejskiego i podmiejskiego										
		Rozwój transportu intermodalnego										
28.	Gospodarowanie przestrzenią	Ograniczenie presji urbanizacyjnej oraz rewitalizacja miast i terenów przemysłowych										
		Eliminowanie konfliktów przestrzennych w rozwoju infrastruktury liniowej										
		Wspieranie przekształceń obszarów problemowych w kierunku aktywizacji ich potencjałów gospodarczych, społecznych i środowiskowych										
		Wzmocnienie sił własnych ponad-regionalnych ośrodków wzrostu										
		Wspieranie rozwoju obszarów rolniczych										
		Aktywizacja sub-regionalnych i regionalnych ośrodków rozwoju oraz promowanie rozwoju sieciowego modelu współdziałania										
		Wspieranie rozwoju u struktur funkcjonalno-przestrzennych										
		Otwarcie nowych perspektyw rozwoju gospodarczego dla regionów przygranicznych										
29.	Sprawiedliwy dostęp do zasobów naturalnych	Rozwój i wzmocnienie systemu obszarów chronionych, w tym sieci NATURA 2000										
		Poprawa jakości środowiska wodnego na terenach rekreacyjnych										
		Rozwój zrównoważonej turystyki										
		Racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi										
30.	Zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego kraju	Kształtowanie stosunków wodnych kraju										
		Zapewnienie odpowiednich zasobów dyspozycyjnych wody										

L.p.	Kierunek	Priorytety Przedsięwzięcia i działania	Inwestycje	Zatrudnienie	Eksport	Przedsiębiorczość	Innowacje	Ochrona rynku	Integracja społeczna	Wiedza i kompetencje	Aktywizacja i mobilność	Gospodarowanie przestrzenią
		Podnoszenie jakości środowiska na obszarach wiejskich										

Podstawowe wartości i wskaźniki ich realizacji NPR 2007-2013

Tabela nr 2.

Wartości	Wskaźniki	Wartość na koniec roku bazowego*	Źródło danych/ częstotliwość pomiaru
Obywatelska suwerenność jednostki	udział w wyborach i referendach		PKW i GUS
	wskaźnik postrzeganej korupcji		CBOS, Transparency International, badania sondażowe / nie rzadziej niż na dwa lata
	poziom zaufania do instytucji publicznych		GUS, badania sondażowe oraz inne źródła m.in. Komisja Europejska / nie rzadziej niż raz na dwa lata
	stopień rozwoju społeczeństwa obywatelskiego	2003 r.: 13% angażuje się w działania na rzecz społeczności lokalnej	GUS, badania sondażowe oraz inne źródła / nie rzadziej niż raz na dwa lata
	wskaźniki tzw. demografii przedsiębiorczości, tj. „urodzeń” przedsiębiorstw, „trwania życia”, „umieralności”		EUROSTAT/ nie rzadziej niż raz na dwa lata
	wskaźnik zaufania społecznego lub wskaźnik kapitału społecznego (miara zaufania społecznego, miara zaufania do instytucji państwa, miara sieci społecznej)	11% ufa większości ludzi	GUS, badania sondażowe oraz inne źródła m.in.: EUROSTAT, OECD, Bank Światowy / nie rzadziej niż raz na dwa lata
Spójność i solidarność społeczna	zróżnicowanie indeksu jakości życia (materialnej zasobności: postaw i zachowań obywatelskich, nowoczesności, dobrostanu społecznego, dobrostanu fizycznego, dobrostanu psychicznego, stresu życiowego i zachowań patologicznych) między regionami i grupami społecznymi lub ocena ekonomicznych warunków życia		jw.
	wskaźnik względnego ubóstwa (60% mediany dochodów), wskaźniki zróżnicowania dochodów (wsk.zróżnicowania kwintylowego, współczynnik Giniego, wsk. zróżnicowania decylowego)		GUS/ nie rzadziej niż raz na dwa lata
	przewidywana długość życia		jw.

	dostępności różnych środowisk do edukacji	5% z wyższym wykształceniem na wsi wobec 15% w miastach [dodać udział młodzieży wiejskiej i miejskiej wśród aktualnych studentów]	jw.
	wskaźnik różnicowania płac kobiet i mężczyzn		EUROSTAT/ nie rzadziej niż raz na dwa lata
	odsetek kobiet uczestniczących w życiu politycznym (parlament, sejmiki woj.)		GUS, badania sondażowe oraz inne źródła m.in.: EUROSTAT, OECD, Bank Światowy / nie rzadziej niż raz na dwa lata
Zrównoważony rozwój	struktura demograficzna społeczeństwa		GUS/ nie rzadziej niż raz na dwa lata
	powierzchnia lasów i rezerwatów przyrody		jw.
	wskaźniki czystości środowiska		jw.
	wartość odnowionych zabytków kultury		jw.

* rokiem bazowym, z uwagi na dostępność danych statystycznych, jest rok 2003, w dalszych pracach dane będą aktualizowane.

Podstawowe zasady i wskaźniki ich realizacji NPR 2007-2013

Tabela nr 3.

Zasada	Wskaźniki	Wartość na koniec roku bazowego*	Źródło danych/ częstotliwość pomiaru	
Wspieranie nauki i edukacji	udział wydatków na oświatę, szkolnictwo wyższe i B+R w PKB		GUS/ nie rzadziej niż raz na dwa lata	
	wskaźnik skolaryzacji		jw.	
	wskaźnik osiągnięć szkolnych (test PISA)	2003 r.: czytanie ze zrozumieniem – 497 punktów, 14 miejsce wśród 29 krajów OECD; matematyka – 490 punktów, 21 miejsce wśród krajów OECD		OECD/ nie rzadziej niż raz na dwa lata
	procent absolwentów szkół wyższych kierunków ścisłych i technicznych			GUS/ nie rzadziej niż raz na dwa lata
	dostęp do Internetu			jw.
	liczba patentów			jw.
	filadelfijski wskaźnik cytowań prac polskich naukowców			
Pomocniczość państwa	podział finansów publicznych między centrum i samorządy		GUS/ nie rzadziej niż raz na dwa lata	
	liczba organizacji pozarządowych		jw.	
Polityka prorodzinna	wskaźnik dzietności		jw.	
	wskaźnik rozwodów i zawieranych małżeństw		jw.	
	odsetek dzieci objętych opieką do lat 3 i do lat 6		jw.	
Zapewnienie równego dostępu do instytucji ochrony praw i wolności	średni czas oczekiwania na rozpatrzenie określonych kategorii spraw lub liczba spraw zaległych			

	poziom społeczny zaufania do sądownictwa i innych instytucji ochrony praw obywatelskich		GUS, badania sondażowe oraz inne źródła m.in.: EUROSTAT, OECD, Bank Światowy / nie rzadziej niż raz na dwa lata
	liczba skarg do rzecznika praw obywatelskich		

- rokiem bazowym, z uwagi na dostępność danych statystycznych, jest rok 2003, w dalszych pracach dane będą aktualizowane.

Podstawowe cele i wskaźniki ich realizacji NPR 2007-2013

Tabela nr 4.

Cele	OWskaźniki	Wartość średnioroczna roku bazowego*	Źródło danych/ częstotliwość pomiaru
Cel 1. Utrzymanie gospodarki na ścieżce wysokiego wzrostu gospodarczego	PKB na mieszkańca wg PPS, (UE 25=100)	46	GUS/EUROSTAT/rocznie
	Średnioroczne tempo wzrostu PKB, (rok poprzedni =100)	3,8	GUS/rocznie
Cel 2: Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw i regionów oraz wzrost zatrudnienia.	Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w % PKB	0,56	GUS/rocznie
	Udział % w ludności w wieku 15 lat i więcej osób z poziomem wykształcenia I – podstawowe (łącznie z gimnazjalnym) II – średnie (łącznie z zasadniczym zawodowym i policealnym) III - wyższe	I-30,2 II-58,9 III-10,9	GUS(BAEL)/średniorocznie
	Autostrady/drogi krajowe (w km)	drogi krajowe – 18.225 w tym autostrady – 405	GUS/rocznie GDDKiA
	Linie kolejowe (w km) zmodernizowane	20.665 (PKL i inni zarządcy)	GUS/rocznie
	Udział pracujących w sektorach gospodarki (I/II/III)**	I-18,4 II-28,6 III-53,0	GUS(BAEL)/średniorocznie
Cel 3: Podniesienie poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej	Zróżnicowanie poziomu PKB na mieszkańca pomiędzy województwami (na poziomie NTS II)	2002r.: woj. mazowieckie 31115 zł., woj. lubelskie 14300 zł.	GUS/rocznie
	Zróżnicowanie stopy bezrobocia (na poziomie NTS III)	podregion etcki: 35,1%; podregion m.st. Warszawa: 6,3%	GUS/stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w dn. 31.12.)

* rokiem bazowym, z uwagi na dostępność danych statystycznych, jest rok 2003, w dalszych pracach dane będą aktualizowane.

** rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo, II – przemysł, budownictwo, III – usługi

Priorytety i wskaźniki ich realizacji NPR 2007-2013

Tabela nr 5.

Priorytety	Wskaźniki	Wartość średnioroczna roku bazowego*	Źródło danych/ częstotliwość pomiaru
Inwestycje	Procentowy stan realizacji docelowej sieci autostrad		
	Procentowy stan realizacji docelowej sieci dróg ekspresowych		
	Procentowy stan realizacji postanowień Traktatu Akcesyjnego w zakresie dostosowań dróg krajowych do zwiększonej normy naciskowej dla samochodów ciężarowych		
	Bezpieczeństwo ruchu drogowego (wypadki śmiertelne na 10 tys. pojazdów silnikowych)	3,5	Komenda Główna Policji/rocznie
	Przepustowość portów lotniczych w %		
	Przewozy pasażerów transportem zbiorowym (w mln.pasażerów): drogowym (łącznie z komunikacją miejską), kolejowym	5.021,8 283,4	GUS/rocznie
	Linie kolejowe (w km): przystosowane do prędkości 200 km/h procentowy stan przebudowy kolejowej sieci transportowej TEN-T		Po przystosowaniu linii kolejowych do prędkości 200 km/h dane będą w sprawozdawczości GUS
	Skrócenie czasu podróży/dojazdu		
Ludność w miastach korzystająca z oczyszczalni ścieków	84,2%	GUS/rocznie	
Zatrudnienie	Wskaźnik zatrudnienia (O/K/M)	O - 44,0 K - 38,2 M - 50,4	GUS(BAEL) /średniorocznie
	Stopa bezrobocia (O/K/M)	O - 19,6 K - 20,4 M -19,0	GUS(BAEL) /średniorocznie
	Długotrwałe bezrobocie (13 miesięcy i więcej) (udział długotrwałe bezrobotnych w populacji bezrobotnych ogółem w %) (O/K/M)	O - 49,7 K - 50,8 M - 48,6	GUS(BAEL) /średniorocznie
	Liczba osób, które zmieniły zawód: (O/K/M)		Brak danych
Eksport	Napływ kapitału z tytułu BIZ	4,1 mld dolarów**	NBP
	Eksport na mieszkańca w zł	5470,43	
Przedsiębiorczość	Pracujący na własny rachunek (w tym pracodawcy) (w tys.) (O/K/M)	O – 2968 (w tym 517 pracodawcy) K-1056 (w tym 154 pracodawcy) M -1912 (w tym 363 pracodawcy)	GUS(BAEL) /średniorocznie
	Udział sektora MSP w tworzeniu PKB***		
	Liczba utworzonych nowych miejsc pracy wskutek działań SPO WKG		
	Udział przedsiębiorstw innowacyjnych	39,3%	GUS
	Dynamika nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach****		
Innowacje	Nakłady na działalność innowacyjną w przemyśle (w mln)	15890,0	GUS (PNT-02)
	Dostęp do Internetu: liczba hostów / /100 mieszkańców		
Ochrona rynku	Wynalazki zgłoszone do Europejskiego Urzędu Patentów/1 mln. mieszkańców	2,67	
	Udzielone patenty przez USPTO ^d / 1 mln mieszkańców	0,42	

Priorytety	Wskaźniki	Wartość średnioroczna roku bazowego*	Źródło danych/ częstotliwość pomiaru
Integracja społeczna	Długotrwałe bezrobocie (udział długotrwałe bezrobotnych w populacji bezrobotnych ogółem w %) (O/K/M)	O - 49,7 K - 50,8 M - 48,6	GUS(BAEL) /średniorocznie
	Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych	13,7	GUS(BAEL) /średniorocznie
Wiedza i kompetencje	Dostęp do edukacji osób w wieku 25-64		
	Uczniowie (w placówkach szkolnictwa dla dorosłych): (w tys.); (O/K/M)	O - 380,8 K - 141,6 M - 239,2	GUS (S02, S05, S06, S07) /rocznie
	Liczba osób korzystających z: szkoleń zawodowych, doradztwa zawodowego		
Aktywizacja i mobilność	Kształcenie ustawiczne dorosłych (% udział osób w wieku 25-64 lata uczących się i doksztalających w ludności w wieku 25-64 lata)	4,4	GUS(BAEL) /średniorocznie
	Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny w gospodarstwach domowych na osobę w zł: rolników, pracowników	729,87 zł - gospodarstw pracowników 474,31 zł – gospodarstw rolników	GUS (Badanie budżetów gospodarstw domowych)/rocznie
	Relacja poziomów PKB na 1 mieszkańca między województwem najuboższym, a najbogatszym	2,18****	GUS/roczne
Gospodarowanie przestrzenią	Ilość zmian miejsca zamieszkania		jw.
	Wskaźnik migracji wewnętrznej na 1000 osób		jw.
	Udział powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych w powierzchni ogólnej kraju w %	32,5%	GUS (OS7- sprawoz. z ochrony przyrody; SGO - sprawoz. Z leśnictwa i ochrony środowiska) /rocznie
	Dostępność komunikacyjna		

* rokiem bazowym, z uwagi na dostępność danych statystycznych, jest rok 2003, w dalszych pracach dane będą aktualizowane.

** dane nieostateczne

*** może być obliczony po wprowadzeniu do programu badań statystycznych statystyki publicznej

**** uściślenia wymaga zakres wskaźnika (w kontekście innych wskaźników w tym „celu”). Czy dot. wszystkich przedsiębiorstw niezależnie od wielkości czy MPS (wymaga naliczenia odpowiednich grupowań). Możliwe jest również przedstawienie nakładów brutto na środki trwałe w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych (w ujęciu rachunków narodowych – wg sektorów instytucjonalnych). Dane liczbowe za 2003 r. mogą być podane w poniedziałek.

***** relacja poziomu PKB na 1 mieszkańca w województwie mazowieckim do poziomu PKB na 1 mieszkańca w województwie lubelskim.

Cele Strategii Lizbońskiej i ich realizacja - podstawowe wskaźniki strukturalne (UE i Polska)

Tabela nr 6.

Lp.	Obszar/wskaźnik	Cel Strategii Lizbońskiej 2010	UE				Polska	
			UE-15		UE-25		2000	2003
			2000	2003	2000	2003		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I	Ogólna sytuacja gospodarcza							
	średnie tempo wzrostu PKB (w %) ^{a)}	3%	1,7		1,8		2,6	
	wydajność pracy – UE-15=100 ^{b)}		100,0	100,0	92,4	93,4	47,6	50,1
	wydajność pracy UE 25=100 ^{b)}		108,4	107,5	100,0	100,0	51,0	58,6
	PKB pc / PPS – tys. EUR		22,7	24,3	20,6	22,3	9,5	10,3

Lp.	Obszar/wskaźnik	Cel Strategii Lizbońskiej 2010	UE				Polska	
			UE-15		UE-25		2000	2003
			2000	2003	2000	2003		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
II	Zatrudnienie							
	Wskaźniki (w %)**:							
	zatrudnienia (udział pracujących w liczbie ludności w wieku 15-64 lata)							
	ogółem	70%	63,4	64,4	62,4	63,0	55,0	51,2
	kobiet	60%	54,1	56,0	53,6	55,1	48,9	46,0
	osób w wieku 55-64 lat	50%	37,8	41,7	36,6	40,2	28,4	26,9
	osoby w wieku 25-64 lata uczące się i dokształcające (% udział w ludności w wieku 25-64 lata)	12,5%	8,5	10,0	7,9	9,3	.	5,0
III	Edukacja, innowacyjność i badania (Europejski Obszar Wiedzy)							
IIIa	Badania i Rozwój (B+R)							
	nakłady na działalność B+R w %PKB	3%	1,93	1,98	1,88	1,9	0,66	0,56
	liczba wynalazków zgłoszonych do EPO ^{c)} /1mln mieszkańców		158,72	158,46*	133,61	133,59*	2,67	2,67**
	liczba patentów udzielonych przez USPTO ^{d)} /1mln mieszkańców		66,66	71,34*		59,92*	0,34	0,42**
IIIb	Spółeczeństwo informacyjne							
	udział gospodarstw domowych z dostępem do internetu w gospodarstwach domowych ogółem (w %)		18,3	44,0			5,1	13,8
	wydatki na technologie informacyjne w % PKB		3,2**	3,0	3,1**	2,9	1,6**	2,5
	wydatki na technologie telekomunikacyjne w % PKB		3,1**	3,2	2,5**	2,6	4,3**	6,7
IIIc	Edukacja							
	absolwenci szkół wyższych (nauki ścisłe, kierunki techniczne, informatyczne) w wieku 20-29 lat na 1000 mieszkańców	15%	11,0		10,2		6,6	9,0
	inwestycje w kapitał ludzki: wydatki publiczne na edukację w % PKB		4,90		4,94		4,99	5,41*
	osoby z wykształceniem co najmniej średnim w grupie osób w wieku 20-24 (w %)**	85%	73,6	73,8	76,4	76,7	87,8	88,8
IV	Reformy gospodarcze							
	transpozycja dyrektyw dotyczących rynku wewnętrznego	98,5%		35-85				
	względne indeksy poziomów, UE-15=100 ^{e)}		100	100	96,2	96,4*	54,2	57,5*
	względne indeksy poziomów cen, UE-25=100 ^{e)}		104,0	104,0	100,0	100,0	56,3	53,3
V	Spójność społeczna							
	stopa bezrobocia długookresowego 12 m-cy i więcej *** (w %)		3,5	3,3	4,0	4,0	7,6	10,7
	zagrożenie ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społ. (w %)		15,0	15,0		15,0	16,0	17,0*
VI	Srodowisko naturalne / zrównoważony rozwój							
Vla	Zmiany klimatu							
	stopień redukcji emisji gazów cieplarnianych w stosunku do roku bazowego	92% ⁱ⁾	96,3	97,1*	90,4	91,0*	68,3	67,7*

Lp.	Obszar/wskaźnik	Cel Strategii Lizbońskiej 2010	UE				Polska	
			UE-15		UE-25		2000	2003
			2000	2003	2000	2003		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	udział energii ze źródeł odnawialnych w całkowitej konsumpcji energii elektr. energochłonność (kg ekw. olejowego na 1000 Euro PKB)	22%	14,7	13,5*	13,7	12,7*	1,7	2,0*
Vlb	Transport kolejowy (mld tonokm)		193,3	191,7*	211,6	209,9*	675,8	650,1*
	samochodowy (mld tonokm)		249,3				54,6	49,6
	lotniczy (mld pasażerokm)		127,0				72,8	78,2
Vlc	Zdrowie publiczne		302,9				6,0	6,9
	zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych		4,7	4,3	5,2	5,0**	8,1	7,0
	przeciętne trwanie życia (lata):							
	mężczyźni		75,5	75,8 [†]	74,4	74,8 [†]	69,7	70,5
	kobiety		81,4	81,6 [†]	80,8	81,1 [†]	78,0	78,9
Vld	Gospodarka zasobami naturalnymi							
	odpady komunalne zebrane (kg / mieszkańca) ^{††}		554,0	577,0	520,0	534,0	319,6	260,0

Źródło: EUROSTAT

a) dla UE-15, UE-25 i Polski - w latach 2000-2003

b) wydajność pracy liczona jako PKB wg siły nabywczej na 1 pracującego (przeciętnie w roku).

c) EPO – European Patent Office

d) USPTO – United States Patent and Trademark Office

e) ceny detaliczne skonwertowane według PPS

f) dane szacunkowe

g) dotyczy przedsiębiorstw w sekcjach: C, D, E o liczbie pracujących powyżej 49 osób, które poniosły w danym roku nakłady na działalność innowacyjną

h) dotyczy przedsiębiorstw w sekcjach: C, D, E o liczbie pracujących powyżej 49 osób

i) stopień realizacji strategii lizbońskiej dla Polski wynosi 94%.

* rok 2002

** rok 2001. W BAEL nie były zbierane stosowne informacje.

*** Na podstawie badań siły roboczej (w Polsce - BAEL) za II kwartał

4.8. Trójstronna Koncepcja Rozwoju Regionalnego „Kraina Domów Przysługowych”

Za główną misję regionu uznany został fakt, że „Dolny Śląsk to region, który łączy Polskę z Europą”. Ponieważ miejsce owego styku znajduje się w południowo – Zachodniej części regionu, „Kraina Domów Przysługowych” jest niezwykle ważnym miejscem dla całej Polski. Wizja przewodnia dla obszaru Krainy Domów Przysługowych stanowi długofalową perspektywę i podstawę codziennych działań, jak również pomoc przy podejmowaniu decyzji osobom odpowiedzialnym za rozwój regionu. Kraina Domów Przysługowych to pozbawiony granic krajobraz kulturowy, region świadomy swojej historii na styku Górnych Łużyc, Dolnego Śląska i północnych Czech jako pomost

łączący narody w sercu Europy. Centralne znaczenie ma tu całościowy, zintegrowany i długofalowy rozwój, którego zasadniczą rolą jest pozytywna realizacja transgranicznego procesu rozwoju regionalnego. Z analizy zasadniczych problemów, istniejących zasobów (naturalnych, ludzkich, komunikacyjnych itd.) wspólnego obszaru Krainy Domów Przystłupowych oraz pożądanego kierunku rozwoju (wizja przewodnia), wynikają następujące kierunki działań specjalistycznych:

1. Zachowanie zabudowy przystłupowej i jej pierwotnego krajobrazu kulturowego,
2. Wspieranie warunków dogodnych dla rozwoju gospodarczego,
3. Promocja regionu i public relations – ugruntowanie tożsamości lokalnej i wizerunku regionu,
4. Socjokultura – współistnienie społeczeństw na styku trzech granic.

Na centralnym miejscu tego obszaru działania stoi realizacja projektu przewodniego „Zachowanie zabudowy przystłupowej” – szczególnie wzmożone starania w polskiej części regionu. W ciągu ostatniego roku prace nad tym projektem po obu stronach nabrały dynamiki i osiągnęły widoczne efekty. Szczególnie ważnym działaniem w Polsce będzie umożliwienie właścicielom obiektów dostępu do sieci doradców w zakresie możliwości dokonania ich renowacji w zgodzie z wymogami konserwatora zabytków i sztuką architektoniczną – budowlaną. Planowanie ubieganie się o wpis na Światową Listę Dziedzictwa Kultury UNESCO ma ogromne znaczenie nie tylko dla turystyki w regionie, dlatego też projekt ten powinien być wspomagany przez wszystkich partnerów. Zachowanie i podkreślenie znaczenia krajobrazu kulturowego i wysokiej jakości środowiska naturalnego jest warunkiem rozwoju gospodarczego – w szczególności turystyki – jak również poprawy jakości życia mieszkańców i turystów odwiedzających region. Zatrudnienie oraz dochody ludności są motorem rozwoju regionalnego i nieodzownym elementem wzmocnienia regionu jako obszaru gospodarczego poprzez zachętę do inwestycji i stworzenie warunków do godnego życia dla ludzi młodych. Dobre warunki ramowe sprzyjają solidnemu i stałemu rozwojowi gospodarczemu stanowiąc o przyszłość regionu. Bezpośrednio z poczuciem tożsamości regionalnej łączy się również wzajemne zbliżenie mieszkańców na wszystkich

płaszczyznach życia, ponad granicami państw. Transgraniczna współpraca m.in. w sferze kulturalnej, historycznej, edukacyjnej, sportowej i społecznej, jak również zainteresowanie ludności historią i przeszłością regionu wspierania nie tylko poczucie zakorzenienia, ale przede wszystkim kształtuje wspólną „małą ojczyznę”. Ma to ogromne znaczenie w obliczu obecnych trendów demograficznych oraz wzrastających napięć wewnątrz społeczeństwa. Współpraca między generacjami może stać się szansą regionu. Aby proces rozwojowy Krainy Domów Przysłupowych był kształtowany w sposób trwały i skuteczny, obok dalszych działań mających na celu optymalizację struktur organizacyjnych, ważna jest otwarta komunikacja i kooperacja transgraniczna.

Bogatynia. Dom przysłupowo-zrębowy

Bogatynia. Zabudowa przysłupowo-zrębowa

Bogatynia. Zabudowa przysłupowo-zrębowa

Bogatynia. Dom przysłupowo-zrębowy

Bogatynia. Dom przysłupowo-zrębowy

4.9. Współpraca transgraniczna Miasta Bogatynia w ramach EUROREGIONU NYSA

Euroregion Neisse-Nisa-Nysa to region obejmujący trzy obszary przygraniczne położone w sercu Europy, u styku granic Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Czeskiej i Republiki Federalnej Niemiec. Te trzy obszary wiąże ze sobą wiele wspólnych interesów i problemów wynikających z wielowiekowej i zmiennej historii naszego kontynentu. Szczególne położenie geopolityczne regionu wynika stąd, że leży on na granicy między Unią Europejską, a krajami Europy Środkowo-Wschodniej. Jest to zatem obszar, na którym kształtują się stosunki Wschód-Zachód w ich nowym, europejskim wymiarze. Euroregion Neisse-Nisa-Nysa jako transgraniczny związek powstał w wyniku inicjatywy działaczy komunalnych obszaru przygranicznego w maju 1991 w Zittau. Punktem wyjścia do dalszej współpracy było przekonanie, iż istniejące problemy regionu przygranicznego można rozwiązać jedynie wspólnym wysiłkiem, w dobrym sąsiedztwie, dla i z ludźmi tutaj żyjącymi. Regiony przygraniczne podlegają specyficznym warunkom. Większe czy mniejsze różnice kulturowe, gospodarcze i administracyjne odczuwane są najbardziej przy samej granicy. Obszary peryferyjne w stosunku do centrów wykazują deficyty rozwojowe. Miejscowa ludność wskazywała na konieczność rozwiązywania tych problemów.

Z tą myślą w roku 1991 został utworzony, przez polityków komunalnych regionu trójkąta trzech państw Niemiec, Polski i Czech: Euroregion Neisse-Nisa-Nysa, jako instrument do rozwiązywania problemów regionu. Po dziesięciu latach działalności widoczne są już pierwsze sukcesy, a wiele działań znajduje się w fazie planowania albo realizacji. Wspieranie projektów, w szczególności z dziedzin kultury i sportu, przyczyniło się do intensyfikacji komunikacji i spotkań między ludźmi. Mimo to pokonany został dopiero krótki odcinek drogi.

Z racji swego położenia Bogatynia stanowi jedną z 43 polskich gmin należących do Euroregionu Nysa. Euroregion położony na styku trzech państw - Niemiec, Czech i Polski - to obszar zajmujący 10,6 tys. km², z czego 37,7% to część polska. Euroregion tworzą trzy samodzielne stowarzyszenia: Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Nysa, Regionalne Stowarzyszenia Euroregionu Nysa (strona czeska) i Komunalne Stowarzyszenie Euroregionu Nysa (strona

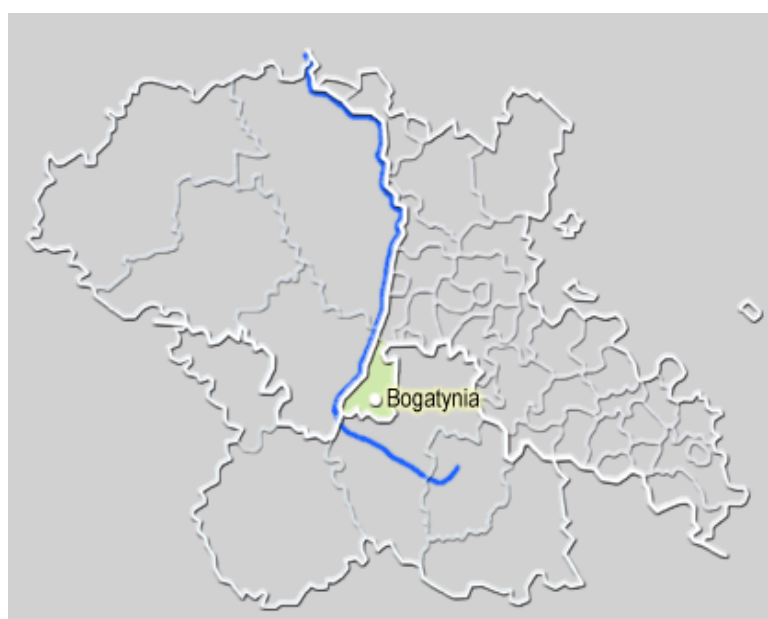

niemiecka). Stowarzyszenia te tworzą trójstronną Radę Euroregionu, do polityki której należy przede wszystkim tworzenie dogodnych warunków bezpośredniej współpracy transgranicznej.

Władze powołanego do życia 21 grudnia 1991r. Euroregionu dbają o ustalanie wspólnych kierunków działań m.in. w takich dziedzinach jak gospodarka, kultura, turystyka czy ochrona środowiska. Ich zadaniem jest również wspólne zakładanie różnego rodzaju funduszy, ustalanie sposobów ich prowadzenia, oraz wyznaczanie warunków korzystania z pozyskanych środków.

Rys. nr 3

Źródło: oficjalny portal internetowy: www.bogatynia.pl

Do najistotniejszych z punktu widzenia uprzemysłowionej, więc tym samym zanieczyszczonej gminy Bogatynia, zaliczyć trzeba przedsięwzięcia proekologiczne podjęte w ramach współpracy przygranicznej. Należałoby tu wymienić chociażby modernizację elektrowni węglowych, opracowaną w 1997r. koncepcję rozwoju energetyki w regionie, uruchomienie przed pięcioma laty sieci monitorującej na bieżąco stan atmosfery. Nie można tu nie wspomnieć o poprawie jakości wód Euroregionu, zwłaszcza Nysy Łużyckiej. Wspólne sieci kanalizacyjne i wybudowane w oparciu o fundusze z Unii Europejskiej oczyszczalnie ścieków to tylko część sukcesów.

Warto też wspomnieć, że od niedawna w Bogatyni funkcjonuje jedno z siedmiu samochodowych przejść granicznych do Czech znajdujących się na terenie Euroregionu Nysa, co niewątpliwie podnosi walory turystyczne miasta.

4.10. Związek Miast „Mały Trójkąt Bogatynia – Hradek nad Nysą – Zittau”

Związek Miast „Mały Trójkąt” został oficjalnie powołany do życia dnia 09.11.2001 podczas uroczystej pierwszej sesji Wspólnej Rady w Hradku nad Nysą (Czechy). W tym spotkali się przedstawiciele z trzech miast i podpisali umowę o współpracy w ramach Związku Miast. Ten uroczysty fakt poprzedzały roczne przygotowania i opracowanie w ramach projektu Interreg II C dokumentacji pod nazwą „Wspólna Koncepcja Rozwoju Regionu Małego Trójkąta”. Był to pierwszy krok w kierunku dopasowania rozwoju sąsiadujących ze sobą gmin. W dokumentacji tej ustalono wspólne wizje rozwojowe i najważniejsze projekty, zaplanowane do realizacji w ramach współpracy trzech miast. Wraz z podpisaniem umowy utworzono mocną strukturę Związku Miast składającą się ze Wspólnej Rady (składającą się z burmistrzów i przedstawicieli rad miejskich), Grupy Projektowych oraz Menadżera Projektu – Instytut Rozwoju Gospodarki i Regionu w Lipsku. Funkcję koordynowania, pełnią do tej pory przez ww. menadżera, od roku bieżącego przejęło Biuro Związku, do którego zostali oddelegowani przedstawiciele każdego z partnerów. Każda z grup ma przypisany jeden z ustalonych projektów kluczowych, który realizuje. Kierownicy tych grup są rekrutowani z kadry kierowniczej urzędów lub naczelników wydziałów, aby zabezpieczyć stały kontakt z płaszczyzną kierowniczą i kompetencje w podejmowaniu decyzji. Grupa Kierownicza składająca się z burmistrzów trzech miast koordynuje i organizuje całokształt działalności związku. Dalsze projekty i grupy to:

II Grupa Projektowa „Wspólny Plan Rozwoju”

Głównym celem prac tej grupy jest opracowanie Wspólnego Planu Rozwoju jako kompleksowej analizy od opracowania wspólnej kartografii regionu i zaprezentowania wspólnych projektów kluczowych po opracowanie dopasowanego planu rozwoju trzech gmin. Projekt wspólnego planu rozwoju ma znaczenie strategiczne. Wspólna kartografia

całego regionu jest warunkiem dla realizacji innych wspólnych inicjatyw gospodarczych. W chwili obecnej zakończono prace nad tekstem dokumentu, który do końca roku zostanie przedstawiony do akceptacji radom miejskim Bogatyni, Zittau i Hradka.

III Grupa Projektowa „Integracyjna Współpraca Szkół”

Głównym elementem pracy w tej grupie jest koordynacja międzynarodowego projektu szkół. Od września 2002 roku raz w miesiącu szkoły te przeprowadzają wspólne zajęcia dla stałej grupy uczniów klas pierwszych. Gospodarze danego spotkania są też równocześnie inicjatorami organizowanych lekcji. Grupa ponadto opracowała zestawienie wszystkich szkół partnerskich z regionu „Małego Trójkąta” i wspiera ich współpracę doradczo. Spotkania uczniów ze szkół realizujących wspólnie projekt edukacyjny mający na celu naukę języków oraz poznanie kultury i tradycji poszczególnych krajów są żywym przykładem integracji europejskiej. Grupa w ramach swojej działalności realizuje pionierski projekt utworzenia międzynarodowej szkoły w oparciu o Zespół Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Porajowie. Projekt, zakładający stworzenie międzynarodowej placówki edukacyjnej otwartej dla uczniów z Polski, Czech i Niemiec, został już opracowany i w chwili obecnej oczekuje na akceptację odpowiednich władz w trzech państwach.

IV Grupa Projektowa IV „Transgraniczny Związek Stref aktywności Gospodarczej”

Zespół ten koordynuje prace nad przygotowaniem terenów przewidzianych do Związku Stref Aktywności Gospodarczej oraz dopasowuje strategię działania w procesie pozyskiwania inwestorów. Dalszy rozwój naszego regionu na płaszczyźnie gospodarczej i społecznej, modernizacja i rozwój infrastruktury komunikacyjnej, koordynacja prac w ramach związku stref aktywności gospodarczych, inicjowanie i wspieranie współpracy społeczeństwa dzieci i młodzieży są priorytetowymi zadaniami naszego związku. Tylko w ten sposób będziemy mogli wykorzystać stojącą przed nami szansą i przygotować się na czekające nas wyzwania. Sprawna infrastruktura komunikacyjna naszego regionu, połączenie Małego Trójkąta z siecią autostrad po stronie niemieckiej, z drogami szybkiego ruchu po stronie czeskiej i polskiej jest najważniejszym warunkiem dla rozwoju naszego regionu we wszystkich dziedzinach. Umożliwi ona również utworzenie

trójstronnego transgranicznego Związku Stref Aktywności Gospodarczej, który będzie bardzo ważnym aspektem przy pozyskiwaniu inwestorów krajowych i zagranicznych, a tym samym umożliwi tworzenie tak ważnych i potrzebnych w chwili obecnej miejsc pracy. Korzyści dla przedsiębiorców istniejące po trzech stronach i wspólny marketing mają być magnesem dla potencjalnych inwestorów. Musimy przy tym pamiętać, że jest to jednak tylko okres przejściowy, dlatego należy też pomyśleć o strukturach długoterminowych. Ważnym zadaniem Związku Miast jest inicjowanie i wspieranie sieci przedsiębiorców. Grupa dokonała już wyboru terenów na styku trzech granic z przeznaczeniem pod działalność inwestycyjną, w chwili obecnej opracowuje zaś koncepcje prawną i organizacyjną Związku Stref Aktywności Gospodarczej.

Grupa Projektowa V „Komunikacja”

Nadrzędnym celem tej grupy jest rozwój połączeń komunikacyjnych w rejonie Małego Trójkąta – elementem, od którego w dużej mierze zależy dynamiczny rozwój, zarówno gospodarczy, jak i społeczny, a także faktyczna integracja społeczności Bogatyni, Zittau i Hradka. Najważniejszym projektem realizowanym przez grupę jest projekt drogi transgranicznej, łączącej trasy szybkiego ruchu w Niemczech (B-178) i Czechach (R35), przebiegającej przez terytorium Gminy Bogatynia. W chwili obecnej zakończono już prace legislacyjne, umożliwiające realizację projektu (podpisanie umowy międzynarodowej i jej ratyfikacja przez Prezydenta RP), przygotowano już także niezbędną dokumentację techniczną przebiegu drogi. Połączenie to stanowi warunek niezbędny dla rozwoju Związku Stref Aktywności Gospodarczej, jak również całego Małego Trójkąta. Grupa zajmuje się również rozwojem połączeń komunikacji publicznej (kolejowej i autobusowej) w rejonie Małego Trójkąta, dążąc do jak najlepszego skomunikowania rejonu, umożliwiającego sprawne przemieszczanie się mieszkańców Bogatyni, Zittau i Hradka pomiędzy tymi miastami, a w dalszej perspektywie w całym regionie. W sferze działalności grupy mieści się również projekt rozwoju sieci tras rowerowych, z naciskiem na ścieżkę wokół „Styku Trzech granic”. Ścieżka ta ma długość około 8 kilometrów. Na tym krótkim odcinku rowerzyści przekraczają trzy granice i doświadczają na własnej skórze trzech różnorodnych obszarów kulturowych. Jest to szczególne przeżycie. Ponieważ jednak tłem symboliki nie są różnice a przede wszystkim dążenie do wspólności i współpracy, dlatego też ścieżka ta ma specjalne

oznakowanie, które jest jedynym tego rodzaju w Europie. W swojej ponadgranicznej relacji ścieżka rowerowa ma duży charakter symboliczny i znaczenie logistyczne. Wraz z otwarciem ścieżki rowerowej wokół „Styku Trzech Granic” kończąca się dotychczas w Zittau magistrala Odra – Nysa ma swoją kontynuację w Republice Czeskiej aż do źródła Nysy (Jablonec). Trwają również prace nad połączeniem systemu ścieżek w rejonie „Małego Trójkąta” z trasą ER 2 „Liczyrzepa”.

VI Grupa Projektowa „Informacja / Promocja”

Grupa ta realizuje zadania z zakresu prezentacji Związku Miast na zewnątrz i informowania mieszkańców regionu. Pierwszym ważnym elementem opracowanym przez tą grupę był system podstawowej identyfikacji wizualnej dla LOGO Związku Miast. Aktualnie grupa pracuje nad treściowym opracowaniem prezentacji internetowej Związku Miast. Ponadto grupa wspiera medialnie wszystkie spotkania realizowane w ramach współpracy oraz wszelkie delegacje dziennikarzy w naszym regionie. Współpraca telewizji regionalnych, wspólne prezentacje podczas targów oraz różnorodne inne formy reklamy i promocji związku to tylko niektóre zadania w ramach realizacji tego projektu.

VII Grupa Projektowa „Współpraca Kulturalno – Sportowa”

Główne elementy pracy tej grupy to organizacja dorocznego tradycyjnego już w naszym regionie Festynu Trzech Państw, obchodów rocznicy akcesji Polski i Czech do Unii Europejskiej oraz wspieranie działalności jedynego w swoim rodzaju Międzynarodowego Parlamentu Dziecięco – Młodzieżowego „Nysa”. Grupa koordynuje również wszelkie inne międzynarodowe imprezy kulturalno-sportowe.

Grupa Projektowa VII „Współpraca Organizacji Społecznych”

Celem prac tej grupy jest koordynowanie współpracy wśród organizacji społecznych seniorów, młodzieży i dzieci tak, aby również te działania wynieść na płaszczyznę formalną. Obecnie Grupa pracuje nad projektem publikacji informacyjno – promocyjnej

opisującej zarówno same organizacje społeczne z terenu Małego Trójkąta, jak i historie ich współpracy.

Nadrzędnym Celem Związku Miast jest odkrywanie wspólnych interesów w rozumieniu transgranicznym, przekształcenie ich w formę projektów i ich reprezentowanie. Zasadniczy element współpracy transgranicznej to wspieranie wzajemnych stosunków pomiędzy mieszkańcami regionu i wykorzystanie kontaktów w ramach rozwoju gospodarczego i rozwoju infrastruktury. Do realizacji tego celu dążymy w ramach realizacji wyżej wymienionych projektów i intensywnej wymiany doświadczeń podczas organizowanych międzynarodowych konferencji tematycznych. Sympozjum Związku Miast na temat „Potencjał i Cele Rozwoju Transgranicznych Kooperacji Miast”, Konferencja: „Mały Trójkąt – Szanse i Problemy w Rozwoju Gospodarki Mieszkaniowej”, Konferencja Innowacji to tylko najważniejsze tematy poruszane na forum międzynarodowym a tym samym możliwość wyjaśnienia wszelkich wątpliwości związanych z przepisami, dyrektywami i zasadami działania instytucji w państwach sąsiedzkich. Oczywistym jest też fakt, że struktury Związku Miast to nieodzowny instrument w pozyskiwaniu środków strukturalnych i wyrównywaniu deficytów regionów przygranicznych. Po rozszerzeniu Unii Europejskiej i dołączeniu Polski do grona członków zrzeszonej Europy regiony peryferyjne przygotowane na ten moment, tak jak nasz Związek, mają zwiększone szanse na rozwój lokalny, a członkostwo całego Trójkąta Trzech Państw w Unii Europejskiej przyczyni się do pogłębienia naszej współpracy i usunie liczne przeszkody prawne, ograniczenia w dostępie do rynków, urzędów, przedsiębiorstw i uczelni, a swobodny przepływ kapitału, osób, towarów i usług doprowadzi do rozwoju całego naszego regionu.